

การศึกษาตัวละครผู้วิเศษใน “สามก๊ก” ฉบับ เจ้าพระยาพระคลัง (หน)

นิพัทธ์ แยมเดช

บทคัดย่อ

บทความนี้ มุ่งศึกษาตัวละครผู้วิเศษใน สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ซึ่งมีอิทธิฤทธิ์ มีคาถาอาคม และได้รับการยอมรับนับถือจากตัวละครอื่นว่าเป็น “ผู้วิเศษ” ตัวละครผู้วิเศษที่ศึกษามีจำนวน 14 ตัวละคร จำแนกตัวละครเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มตัวละครผู้วิเศษที่เป็นมนุษย์ 2. กลุ่มตัวละครผู้วิเศษที่ไม่ใช่มนุษย์ และ 3. กลุ่มตัวละครผู้วิเศษที่เป็นมนุษย์ และเมื่อตายไปได้เกิดเป็นอสุรกายมีฤทธิ์ โดยกำหนดประเด็นศึกษาลักษณะเด่นและบทบาทความสำคัญของตัวละคร ผลสรุปจากการศึกษา ทำให้เห็นถึงภูมิหลัง สีสัน ลักษณะพฤติกรรมและความคิดของตัวละครผู้วิเศษได้ชัดเจน ดังจะเห็นได้ว่ากวีผู้สร้างสรรค์กำหนดให้ตัวละครผู้วิเศษมีลักษณะเด่นทั้งรูปลักษณ์ภายนอก การใช้วิชาหรือเวทมนตร์วิเศษ ธรรมชาติวิสัยจากพฤติกรรมภายในอันเป็นลักษณะเฉพาะของตัวละครนั้น ๆ ซึ่งการสร้างสรรค์ตัวละครผู้วิเศษให้มีมิติลุ่มลึก ทำให้ตัวละครมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินเรื่อง การสร้างรสวรรณคดี และการสื่อคติสอนใจ การศึกษาในครั้งนี้ ทำให้ประจักษ์ได้ว่าตัวละครผู้วิเศษใน สามก๊ก สร้างความประทับใจแก่ผู้อ่าน ความมีชีวิตของตัวละครยังชวนให้ขบคิดถึงสัจธรรมอย่างหนึ่งว่า ตัวละครผู้วิเศษไม่ได้มีอำนาจยิ่งใหญ่เหนือกฎธรรมชาติ เพราะตัวละครต่างประสบความสุข ทุกข์ โศก ความพลั้งเผลอ และความตายชวนสลดใจอย่างที่เกิดกับมนุษย์ทุกคน

คณะโบราณคดี

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประเทศไทย

nipatyamdate@gmail.com

บทความวิจัย

รับบทความ: 20 กุมภาพันธ์ 2565

แก้ไขบทความ: 17 เมษายน 2565

ตอบรับ: 16 มิถุนายน 2565

คำสำคัญ ตัวละครผู้วิเศษ สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน)

ลักษณะเด่น บทบาท ความสำคัญ

A Study of the Magician Character in the “*The Three Kingdoms*,” Version of Chao Phraya Phra-Khlang (Hon)

Nipat Yamdate

Abstract

The purpose of this article is to study the character of the magician in *The Three Kingdoms*, the version of Chao Phraya Phra-Khlang (Hon). The character called “magician” is the character considered from other characters in the story as possessing supernatural power and knowledge of incantation. There are 14 figures of magician character, divided into three types: 1. human, 2. non-human, and 3. human who turned into supernatural being or daemon. By identifying the dominant characteristics of the figures and their significance, the study gives an elucidation on the character’s background, the necessity on the colorful traits and their inclination, as well as some explications on their thought as the magician. As the author assigns the dominant traits of the character as having good appearance, possessing the knowledge of incantations, and implies the mentality of the character as subtle, these dispositions play an important role in the narrative, create colorful aesthetic experiences and are aspiring to cultivate morality. The study argues that the magician figures in the story of *The Three Kingdoms* are the character assigned to make an impression on readers. The liveliness of the character also

Faculty of Archaeology
Silpakorn University
Thailand

nipatyamdate@gmail.com

Research Article

Received: 20 February 2022

Revised: 17 April 2022

Accepted: 16 June 2022

invites readers to reflect on a certain truth that one like the magicians after all does not have superpowers that exceed the natural laws since the characters could always experience the same joys, sorrows, tragic destiny, recklessness and death as all other human beings do.

Keywords: magician, The Three Kingdoms (version of Chao Phraya Phra-Khlang (Hon)), dominant, literary character, significant role

1. ที่มาและความสำคัญ

สามก๊ก อำนวยการแปลโดยเจ้าพระยาพระคลัง (หน) จากนิยายจีนสามก๊กเขียนขึ้นของล่อกวตง นับถือว่าเป็นวรรณคดีของชาติ (National Literature) หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นหนังสือประจำพระนครในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช¹ (คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2532, น. 5) นอกจากนี้เนื้อเรื่องสามก๊ก ให้สาระความรู้ในด้านพิชัยสงคราม มีประโยชน์บำรุงสติปัญญาผู้นำทัพและผู้ใฝ่รู้ในทางอักษรศาสตร์แล้ว สามก๊ก ยังมีความดีเด่นด้านสำนวนภาษาร้อยแก้วที่ไพเราะสละสลวย ถือเป็นตัวอย่างแบบฉบับหนังสือแปลดีเยี่ยม ดังที่ถาวร ลิกขโกศล (2549, น. 130) สรุปลักษณะดีเด่นของสามก๊กไว้อย่างชัดเจนว่า “นับเป็นการแปลวรรณคดีจากภาษาหนึ่งให้เป็นวรรณคดีในอีกภาษาหนึ่งได้อย่างวิเศษสุด และเป็นหนังสือที่คนทั่วไปอ่านก็ชอบใจ ปราศรัยหรือผู้อ่านก็ชื่นชมเหมือนฉบับภาษาจีน”

สามก๊ก มีเนื้อหาวาดด้วยความรู้เรื่อง รุ่งโรย และการแตกแยกของอาณาจักรในแผ่นดินจีน โดยผู้เรียบเรียงเหตุการณ์เมืองในราชสำนักต่างแสวงหาอำนาจจากพระเจ้าแผ่นดิน ตั้งต้นเป็นก๊กเป็นเหล่า ระยะเวลาในสามก๊กเริ่มตั้งแต่

¹ ต้นฉบับ สามก๊ก ที่ตกทอดมาถึงปัจจุบัน เป็นต้นฉบับเชลยศักดิ์ แต่ละฉบับไม่ได้ระบุช่วงเวลาแปลแต่งไว้ ในพระนิพนธ์ “ตำนานหนังสือ สามก๊ก” ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงสันนิษฐานว่า “เรื่องสามก๊ก แปลเมื่อก่อน พ.ศ. 2348 เป็นหนังสือ 95 เล่มสมุดไทย” ข้อสันนิษฐานเวลาแปลแต่งนี้ เป็นช่วงเวลาก่อนที่กรมพระราชวังบวรสถานพิมุข (กรมพระราชวังหลัง) จะเสด็จทิวงคตในปี พ.ศ. 2349 หนึ่งในสำนวนภาษา สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงตั้งข้อสงสัยถึงสำนวนการแปลแบ่งออกเป็นสองสำนวน ดังความว่า “สำนวนหนึ่งแต่งตั้งแต่ต้นไปจนในสมุดพิมพ์เล่มที่ 3 ตามฉบับเดิม หรือที่เปลี่ยนเป็นตอนที่ 55 ในฉบับพิมพ์ใหม่นี้ แต่นั้นไปจนหมดเรื่องเป็นอีกสำนวนหนึ่งต่างหาก” โดยทรงประมาณความเห็นเห็นว่าสำนวนที่แปลแต่งดีเป็นสำนวนของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) แต่ก็จะแต่งแปลก่อนปี พ.ศ. 2348 อันเป็นปีสัณกรรมของท่าน หลังจากนั้นก็คงมีผู้ออกรวบรวมแปลแต่งต่อมา สำนวนภาษาจึงต่างไป ส่วนหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความเห็นแตกต่างจากข้อมูลดังกล่าว โดยเห็นว่า สามก๊ก แปลแต่งเมื่อ พ.ศ. 2349 (ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา, 2547, น. 31, 45; คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2532, น. 5)

สมัยพระเจ้าเลนเต้จนถึงพระเจ้าจิ้นอ๋อง ตลอดระยะเวลา 111 ปี ผู้นำต่างสู้รบชิงอำนาจกันระหว่างก๊กใหญ่ 3 ก๊ก คือ จ๊กก๊ก หรือก๊กฮั่น อันเป็นก๊กที่เล่าปี่ผู้มีเชื้อสายราชวงศ์ฮั่น และเป็นพระญาติร่วมเชื้อสายกับพระเจ้าเหี้ยนเต้ ได้สถาปนาอำนาจเป็นพระเจ้าฮั่นต๋ง ครองเมืองเสฉวน โดยมีขงเบ้งนักปราชญ์แห่งพิชัยสงครามเป็นขุนซื้อและมีทหารเสือ คือ กวนอู เตียวหุย จูล่ง ม้าเฉียว และฮองตง ซึ่งเป็นผู้นำกองทัพที่เก่งฉกาจและช่วยเหลือเล่าปี่แผ่ขยายอำนาจ ข้างโจโฉขงเบ้งฐานะของตนจากการโค่นล้มอำนาจตั้งโต๊ะและลดพระราชอำนาจของพระเจ้าเหี้ยนเต้จนเป็นเพียงหุ่นเชิด โจโฉใช้ความอดทนและหาช่องทางสะสมอำนาจ จนตั้งตนเป็นพระเจ้าวุ้ยอ๋อง มีอำนาจสูงสุดที่เมืองฮูโต๋ ต่อมาโจผีขึ้นเป็นใหญ่แทนโจโฉ ได้ขับพระเจ้าเหี้ยนเต้ออกจากราชบัลลังก์ แล้วสถาปนาตนเองเป็นใหญ่แห่งวุ้ยก๊ก โจโฉมีทหารฝีมือดีเป็นอันมาก หนึ่งในนั้นคือ สุม่าอี้ ผู้เป็นคู่ปรับคนสำคัญของขงเบ้ง ซึ่งทำให้ขงเบ้งไม่สามารถมีชัยชนะเหนือฝ่ายโจโฉได้ ส่วนขุนกวนมีอำนาจอยู่เมืองกังตั๋ง ดินแดนลุ่มน้ำแยงซีเกียงตอนใต้ ขุนกวนสร้างอำนาจของตนจากการสืบเชื้อสายขุนเกียนและขุนเช็ก สะสมกองกำลังและความเกรียงไกรของกองทัพ แล้วได้สถาปนาตนเองเป็นพระเจ้าขุนกวนผู้เป็นใหญ่แห่งอ๊กก๊ก อย่างไรก็ตาม เมื่อเวลาผ่านไปแต่ละก๊กที่ต่อสู้ชิงชิงอำนาจกันค่อย ๆ เสื่อมกำลัง เริ่มจากจ๊กก๊ก เมื่อหมดยุคของพระเจ้าเล่าปี่และขงเบ้งแล้ว อำนาจการปกครองในเมืองเสฉวนไม่มั่นคงอีกต่อไป ภายหลังเกียงอูไม่สามารถค้าขูจ๊กก๊กได้ถึงคราวเสื่อมสลาย ส่วนฝ่ายวุ้ยก๊ก การปกครองเข้มแข็งกว่าก๊กใด สุม่าเอี้ยนเมื่อตั้งตนเป็นพระเจ้าจิ้นอู๋ตี้หรือพระเจ้าจิ้นอ๋องแล้ว ก็ยกทัพไปปราบอ๊กก๊ก ตั้งแต่นั้นมาแผ่นดินจีนรวมเป็นหนึ่งเดียวกัน มีพระเจ้าแผ่นดินพระองค์เดียวแห่งราชวงศ์จิ้น

การที่ สามก๊ก มีคุณค่าเนื้อหาสาระดังกล่าว คงปฏิเสธไม่ได้ว่า คณะผู้แปลพิถีพิถันรังสรรค์ตัวละครให้มีความน่าประทับใจด้วย ดังจะเห็นได้ว่าตัวละครในสามก๊ก เช่น ตังโต๊ะ ลิโป้ โจโฉ สุม่าอี้ ขุนกวน จิวยี่ โลซก เล่าปี่ กวนอู เตียวหุย และ

ขงเบ้ง เป็นต้น ล้วนเป็นตัวละครที่มีเลือดเนื้อ มีสีส่น ตัวละครแต่ละตัวไม่ใช่ตัวละครมีมิติเดียว (flat-character) แต่เป็นตัวละครมีหลายมิติ (round-character) สะท้อนให้เห็นอารมณ์ความคิดและลักษณะนิสัยที่ซับซ้อน มีไหวพริบ สถิติปัญญา ความโง่เขลา ความเหี้ยมโหด ความหลง ความใฝ่ฝัน และความพ่ายแพ้เหมือน ๆ กัน ตัวละครแต่ละตัวจึงมีพัฒนาการของบทบาทและพฤติกรรมสมจริงและมีลักษณะน่าประทับใจแตกต่างกัน ไม่มีผู้ใดดีเลิศเกินไป สอดคล้องกับที่ เป่ลื้อง ณ นคร (2543, น. 248) กล่าวว่า “ตัวละครสำคัญในเรื่อง สามก๊ก ก็ล้วนมีบทบาทอันเป็นคติทั้งสิ้น อุปนิสัย และกรรมของตนเอง”

เมื่อศึกษาบทบาทและพฤติกรรมของตัวละครใน สามก๊ก อย่างละเอียด จะพบว่าในแต่ละก๊ก มีตัวละครสำคัญจำนวนมาก ชาร์ลส์ เฮนรี บรวิท-เทเลอร์ (Charles Henry Brewitt-Taylor) เมื่อได้เรียบเรียง สามก๊ก ฉบับพากย์ภาษาอังกฤษ (Romance of the Three Kingdoms) พบความน่าทึ่งของตัวละครที่สะท้อนธรรมชาติกิเลสมนุษย์ได้อย่างสมจริง ตัวละครเอกที่น่าสนใจ เช่น ขงเบ้ง มีความสามารถโดดเด่นที่เรียกลมพายุ ประกอบพิธีอาถรรพ์เพื่อไม่ให้ดาวประจำตัวดับ และยังสำแดงฤทธิ์หลังจากสิ้นชีพไปด้วย คุณสมบัติของขงเบ้งเช่นนี้ถือว่าไม่ธรรมดา บรวิท-เทเลอร์ยกย่องขงเบ้งว่า “เป็นผู้วิเศษ” (วินิตา ดิถียนต์, 2532, น. 90) ผู้วิจัยเห็นด้วยว่าขงเบ้งเป็นตัวละครที่เรียกว่าเป็น “ผู้วิเศษ” ได้ เช่นคราวที่ขงเบ้งต่อสู้กับ บกลกได้ต้องการต่อสู้ของตัวละครทั้งสองฝ่ายอาศัยเวทมนตร์และความชาญฉลาดในการควบคุมกลยุทธ์ เมื่อบกลกได้ต้องการรายมนตร์เรียกลมพายุและเป่าแตรเรียกสัตว์ร้าย ขงเบ้งก็รายมนตร์โต้ตอบโดยโบกพัด เกิดปฏิกิริยาที่ว่าลมพายุพัดกลับไปยังทิศทางของศัตรู สัตว์ร้ายหยุดนิ่ง ซึ่งความสามารถของขงเบ้งดังกล่าวคงมิใช่มีอิทธิฤทธิ์เหนือมนุษย์ตั้งแต่เกิด หากแต่ขงเบ้งเป็นผู้มีความรู้บ่มเพาะจากการศึกษาดำรารยุทธ์จนเชี่ยวชาญแล้วนำหลักการนั้นมาปฏิบัติจริงในสถานการณ์ทำศึก ควบคุมสถานการณ์ชิงไหวชิงพริบในสมรภูมิตามแผนการที่คิดไว้ สามก๊ก แสดงให้เห็นว่าขงเบ้งเป็นผู้วิเศษทางปัญญา

แทนที่ตัวละครอื่น ๆ จะนับถือขงเบ้งในแง่มีอิทธิฤทธิ์ น่าเกรงขาม แต่ตัวละครที่พูดถึงขงเบ้งมักจะยกย่องว่ามีปัญญามาก เจ้าอุบาย ฉลาดวางแผน ดังที่เตียวหิงและขุนนางทั้งปวงสรรเสริญขงเบ้งเมื่อครั้งทำโคยন্ত্রว่ามีสติปัญญารอบรู้ดังเทพยดาคลไจ

นอกจากขงเบ้งเป็นตัวละครผู้วิเศษใน *สามก๊ก* ดังกล่าวนำเป็นตัวอย่างแล้ว *สามก๊ก* ยังมีตัวละครผู้วิเศษตัวอื่น ๆ ที่น่าสนใจให้ศึกษาอย่างละเอียดด้วย ก่อนจะนำเสนอผลการศึกษาระดับนี้ จำเป็นต้องเข้าใจความหมายของคำว่า “ผู้วิเศษ” ให้ชัดเจน หากตรวจสอบความหมายของผู้วิเศษตามพจนานุกรมฉบับหลักและตามที่นักปราชญ์อธิบายไว้ จะพบความหมายสอดคล้องกัน ดังนี้

1. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, น. 740) ระบุความหมายของผู้วิเศษไว้ว่า “น. ผู้มีอิทธิฤทธิ์, ผู้รอบรู้เวทมนตร์คาถาอาคม”

2. สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) อธิบายคำว่า “ผู้วิเศษ” (2562, น. 13) ไว้ดังนี้

เรามักจะเรียกคนมีฤทธิ์นั่นเองว่าเป็นผู้วิเศษ เช่น โยคี ฤๅษี ดาบส ก่อนพุทธกาล ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะอุบัติขึ้นก็มีโยคี ฤๅษี ดาบส เยอะอยู่ในป่า ได้ฌานสมาบัติ ได้โลกียะอภิญญา มีฤทธิ์ มีปาฏิหาริย์ ฤทธิ์พิศดารพิศดารอะไรต่าง ๆ เหล่านี้ เราเรียกได้ว่าเป็นผู้วิเศษ คือผู้มีฤทธิ์นั่นเอง

จากความหมายข้างต้น เมื่อปรับใช้กับนิยามคำว่า “ตัวละครผู้วิเศษ” จึงหมายถึง “ตัวละครที่รอบรู้เวทมนตร์ มีฤทธิ์ มีอำนาจ บันดาลให้เกิดอานุภาพได้” อย่างไรก็ตาม ตัวละครผู้วิเศษ ใน *สามก๊ก* ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ไม่ได้มีเฉพาะตัวละครมนุษย์ที่มีฤทธิ์ แต่ยังรวมถึงตัวละครผู้วิเศษบนสวรรค์ เทพารักษ์ และอสุรกายด้วย

ตัวละครผู้วิเศษเป็นตัวละครมีฤทธิ์ มีมายาเล่ห์กล ทำให้ตัวละครอื่น ๆ รู้สึกพิศวง และบางครั้งไม่อาจอธิบายการแสดงฤทธิ์ของตัวละครนั้นได้ บทความวิจัยนี้ ต้องการพิสูจน์ว่าตัวละครผู้วิเศษใน สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) มีภูมิหลังความเป็นมา ลักษณะเด่น และบทบาทที่สำคัญอย่างไร การศึกษาประเด็นดังกล่าว น่าจะทำให้เราเข้าใจอรรถรสในยอดนิทานเรื่องนี้ และยังจะทำให้ประจักษ์ได้ว่าวรรณคดีคู่บ้านคู่เมืองของไทย มีเสน่ห์ลึบทอดในหมู่นักอ่านจากรุ่นสู่รุ่นมาอย่างยาวนาน² เพราะเหตุใด

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตัวละครผู้วิเศษใน สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) โดยชี้ให้เห็นว่า ตัวละครผู้วิเศษมีลักษณะเด่น และบทบาทสำคัญต่อเนื้อเรื่องและคุณค่าทางวรรณศิลป์อย่างไร

3. วิธีดำเนินงานวิจัย

3.1 ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากนั้นเก็บข้อมูลโดยรวบรวมตัวละครผู้วิเศษใน สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน)

3.2 ศึกษาภูมิหลัง การแบ่งกลุ่มตัวละครใน สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน)

² หนึ่ง ปัจจัยอย่างหนึ่งที่ทำให้ สามก๊ก ได้รับการยกย่องจากวรรณคดีสโมสรให้เป็นยอดนิทาน ก็คือ บทบาทที่น่าสนใจของตัวละคร ดังหลักฐานบันทึกข้อความของกรมราชเลขาณูการ เนื้อความเป็นคำกราบบังคมทูลของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพที่ขอพระราชทานพระราชกระแสจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในคำกราบบังคมทูลนั้น ระบุถึงการเขียนภาพในประกาศนียบัตรจากวรรณคดีที่ได้รับ การยกย่อง สำหรับเรื่อง สามก๊ก ภาพเขียนก็คือ รูปขงเบ้งติดพิณ (рінฤทัย สัจจพันธุ์, 2557, น. 322-323)

3.3 ศึกษากลวิธีการสร้างตัวละคร โดยชี้ให้เห็นลักษณะเด่น และบทบาท
ความสำคัญของตัวละครผู้วิเศษใน สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน)

3.4 เรียบเรียงผลการศึกษา สรุปและอภิปรายผล

4. ผลการศึกษา

การศึกษาตัวละครผู้วิเศษใน สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เน้นตัวละคร
จำนวน 14 ตัวละคร ซึ่งมีอิทธิฤทธิ์ มีคาถาอาคม และเป็นที่ยกย่องของตัวละครอื่น
ว่าเป็น “ผู้วิเศษ” จำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1. **กลุ่มตัวละครผู้วิเศษที่เป็นมนุษย์**
มีตัวละครผู้วิเศษที่น่าสนใจจำนวน 7 ตัว ได้แก่ 1) เตียวเก็ก 2) เตียวโป้ 3) โจโฉ
4) กวนล่อ 5) นางจกหยง 6) บกลกได้อ๋อง 7) ลูตัดตัก 2. **กลุ่มตัวละครผู้วิเศษที่**
ไม่ใช่มนุษย์ มีตัวละครผู้วิเศษที่น่าสนใจจำนวน 6 ตัว ได้แก่ 1) คนแก่ผิวหน้าเหมือน
ทารก 2) นางในเมืองบน 3) ชายชราสองคน ณ เขาลำตัน 4) เทพารักษ์ที่ต้นสาลี
5) เทพารักษ์ม้าอ้วน 6) อสุรกายกวนอู 3. **กลุ่มตัวละครผู้วิเศษที่เป็นมนุษย์ และ**
เมื่อตายไปได้เกิดเป็นอสุรกายมีฤทธิ์ มีตัวละครอยู่ 1 ตัว คือ อี้เกียด

ในเบื้องต้นนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงภูมิหลังของตัวละครผู้วิเศษใน 3 กลุ่ม
พอสังเขปก่อน จากนั้นจะประมวลให้เห็นลักษณะเด่นของตัวละครผู้วิเศษ และ
บทบาทสำคัญของตัวละครผู้วิเศษ ดังจะกล่าวตามลำดับดังต่อไปนี้

4.1 ภูมิหลังของตัวละครผู้วิเศษ

4.1.1 ภูมิหลังของกลุ่มตัวละครผู้วิเศษที่เป็นมนุษย์ มีรายละเอียดดังนี้

1) **เตียวเก็ก** มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่เมืองกิลกุกัน มีน้องชายสองคน คือ เตียวโป้
และเตียวเหลียง เตียวเก็กได้พบคนแก่ผิวหน้าเหมือนทารก ซึ่งมอบตำรา ไทแวงเยาสุด
ให้มาศึกษาเพื่อช่วยเหลือคนทั้งปวง เมื่อเตียวเก็กเรียนวิชาในตำราจนจบแล้ว ก็มีวิชา
อาคมสามารถเรียกลมฝนได้ ต่อมาชาวเมืองป่วยด้วยโรคห่าระบาศ เตียวเก็กเที่ยวรักษา

คนป่วยจนหาย ชาวบ้านต่างฝากตัวเป็นลูกศิษย์และยกย่องเตียวก๊กเป็นอันมาก อย่างไรก็ตาม เตียวก๊กมีนิสัยมักใหญ่ใฝ่สูง ตั้งตัวเองเป็นผู้มีอำนาจ ด้วยเหตุที่มีผู้คนสมัครเข้าเป็นพรรคพวก เตียวก๊กจึงตั้งตัวเป็นหัวหน้าโจรโพกผ้าเหลือง คิดไม่ชอบต่อราชบัลลังก์ของพระเจ้าเลนเต้ เวลาการสู้รบเตียวก๊กจะใช้อิทธิฤทธิ์อาชนะฝ่ายตรงข้าม เตียวก๊กเป็นขุนพลสำคัญของโจรโพกผ้าเหลือง ถึงขนาดที่โลดตบยกย่องว่าเป็นผู้ที่มีความรู้มาก อย่างไรก็ตาม แม้เตียวก๊กจะเป็นคนมีวิชาอาคม แต่ท้ายที่สุดก็ถูกฮองฮูสงฆ่าตาย

2) **เตียวโป้** เป็นกลุ่มตัวละครโจรโพกผ้าเหลือง เตียวก๊กผู้พี่แต่งตั้งเตียวโป้ให้เป็นแตกังจงกุน หรือเจ้าพระยาแผ่นดิน เมื่อครั้งที่กองทัพเตียวโป้ปะทะกับกองทัพเล่าปี่ กวนอู และเตียวหุย เตียวโป้สู้ไม่ได้จึงใช้คาถาอาคมบันดาลให้ลมฟ้าอากาศเกิดความแปรปรวน และสร้างนักรบด้วยการเสกคาถาลอยลงมาจากฟ้า แต่ฝ่ายเล่าปี่แก้ไขวิชาของเตียวโป้ได้ สุดท้ายถูกล่าแก่ทหารโจรกับพวกพ้องลอบฆ่าเตียวโป้ตาย

3) **โจจู** เป็นผู้มีวิชาอาคม แสดงกลมายาล่องหนได้ ภูมิหลังโจจูเป็นปริศนา ทราบจากคำบอกเล่าเมื่อโจจูกล่าวกับโจโฉว่าตอนที่อยู่เขาบู๊ปี่สันแดนเมืองเสฉวน ได้ถือศีลเป็นเวลา 30 ปี ได้ตำราวิเศษสามฉบับมาจากเทวดา ทำให้แสดงอิทธิฤทธิ์เรียกลมฝน เหาะเหิน ไช้ก้อนศิลา แทรกภูเข และกำบังกาย โจจูยั่วล้อโจโฉให้แสดงความโกรธอยู่บ่อยครั้ง แต่โจโฉก็ไม่สามารถทำร้ายโจจูได้ นอกจากนี้โจจูยังแสดงอิทธิฤทธิ์ต่อหน้าเด็กเลี้ยงแพะ ต่อหัวแพะที่ตายเข้ากับตัวแล้วแพะมีชีวิตขึ้นมา โจจูหายตัวไปจากเมืองเจียบงกันอย่างไร้ร่องรอย

4) **กวนล่อ** ชาวเมืองเพงวงกวน ศึกษาตำราจิวก้งจนแตกฉาน มีความสามารถพิเศษในทางดูฤกษ์ และพิเคราะห์อาการป่วยไข้แม่นยำราวตาเห็น เล่าปี่นับถือกวนล่อมากจนตั้งให้เป็นที่ปรึกษา นอกจากนี้ กวนล่อช่วยชีวิตเตียวหงันซึ่งจะถึงแก่ความตาย โดยดูจากขนร้ายแซมขนคิ้ว อันเป็นลางบอกเหตุว่าเตียวหงันจะถึงแก่ความตายในอีกสามวัน ครั้นเตียวหงันนำความดังกล่าวไปแจ้งบิได บิดาจึงพานุตร

ไปหาทวนลอ แล้วจึงทูลว่า “ท่านผู้วิเศษจงช่วยบุตรข้าพเจ้าให้รอดด้วย” (พระคัมภีร์ (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 916) ทวนลอจึงวางอุบายให้เตียวหงันไปติดสินบนทวนดา เพื่อยึดอายุให้เพิ่มขึ้น ทวนลอยังเป็นผู้ทำนายทายทักวาสนาของโจโฉและดูฤกษ์ ช่วงที่โจโฉจะยกทัพไปยังเมืองฮันตั้งด้วย

5) นางจกหยง ภรรยาของเบ้งเฮ็ก มีนิสัยเช่นชายชาติทหาร มีวิชาการใช้อาวุธวิเศษแคล่วคล่อง นางจกหยงอาสาเบ้งเฮ็กทำศึกกับขงเบ้งโดยคุมทหารเลวห้าหมื่นปะทะกับเตียวหงี นางจกหยงโยนอาวุธขึ้นไปบนอากาศจำเพาะให้ตกลงถูกเตียวหงี แล้วทหารของนางจกหยงก็จับตัวเตียวหงีได้ อย่างไรก็ตาม นางจกหยงไม่สามารถมีชัยชนะเหนือขงเบ้งได้ นางเสียทีแก่ขงเบ้งด้วยควบคุมอารมณ์ไว้ไม่ได้ จึงถูกจับตัวไปให้ขงเบ้ง ฝ่ายขงเบ้งปล่อยตัวนางส่งคืนให้แก่เบ้งเฮ็ก

6) บกลกได้อ๋อง เจ้าเมืองปัดหับตอง มีวิชาอาคมในการต่อสู้ ตัวไหลบรรยายความเก่งกาจและความน่าสะพรึงกลัวของบกลกได้อ๋องให้เบ้งเฮ็กฟังว่า หากบกลกได้อ๋องที่ซ้างแล้วร้ายมนตร์ สามารถเรียกลมฝนพายุให้ก่อฝนตกกระเด็นถูกข้าศึกและยังเรียกสัตว์ร้ายมาใช้งานได้ กองทัพของบกลกได้อ๋องเป็นกองทัพปีศาจจำนวนสามหมื่นตน ถึงแม้บกลกได้อ๋องจะมีฤทธิ์เดชจนกองทัพของจูล่งไม่สามารถเอาชนะได้ แต่ก็ต้องมาพ่ายแพ้แก่กองทัพขงเบ้ง ถูกทหารขงเบ้งฆ่าตายในที่รบ

7) ลูตตัดกุด เจ้าเมืองออโกก็มีพลังกำลังมาก มีวิชาคงทนต่ออาวุธต่าง ๆ กองทัพของลูตตัดกุดเข้มแข็งและมีความสามารถมาก เพราะทหารสวมเสื้อเกราะแห้วหาน้ำมัน จึงคงทนถูกอาวุธไม่เป็นอันตราย ลูตตัดกุดเป็นพันธมิตรกับเบ้งเฮ็ก ดังนั้นจึงยกทัพมาต่อสู้กับขงเบ้งตามคำเชื้อเชิญของสหาย ในการสู้รบลูตตัดกุดเสียรู้แก่ขงเบ้ง เมื่ออยู่เยื้องล่อให้ลูตตัดกุดและทหารเข้ามาอยู่ที่เตียนราบ ก็ถูกเพลิงคลอกตาย

4.1.2 ภูมิหลังของกลุ่มตัวละครผู้วิเศษที่ไม่ใช่มนุษย์ มีรายละเอียดดังนี้

1) คนแก่ผิวหน้าเหมือนทารก ภูมิหลังของตัวละครผู้นี้มีไม่มาก ทราบแต่ว่าเป็นคนแก่หน้าเหมือนเด็กทารก ปรางกายตอนที่เตียวก๊กซิ่นไปหาพยาบาลเขา เมื่อ

เตียวก๊กได้รับตำรายาวิเศษแล้ว ก็ได้ถามชื่อ แต่คนแก่ผิวหน้าเหมือนทารกไม่แฉ่งนามบอกเพียงว่าตนเป็นเทวดา กล่าวแล้วกลายเป็นลมหายไป

2) **นางในเมืองบน** ไม่ปรากฏชื่อ เป็นนางฟ้าจำแลงกายเป็นหญิงอายุสิบหกปี นางฟ้ามาเกี่ยวข้องกับมนุษย์โดยรับภารกิจจากเทวดาผู้ใหญ่ให้มาวางเพลิงเรือนของบิตัก นางมาดักพบบิตักโดยขอโดยสารเกวียนไปเมืองตองไฮ ฝ่ายบิตักเห็นว่าเป็นสตรีจึงรับนางขึ้นมานั่งบนเกวียน เมื่อเดินทางถึงที่หมายแล้ว สตรีนางนี้จึงกล่าวกับบิตักว่า “เราไม่มีมนุษย์เป็นนางในเมืองบน” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 133) แล้วแจ้งความประสงค์ที่จะทำอันตรายแก่บิตัก แต่นางมีความเมตตาเพราะตลอดการเดินทาง บิตักมิได้ล่วงเกินคิดร้ายต่อนาง ครั้นนางบอกแผนการที่จะวางเพลิงเรือนบิตักให้เตรียมตัวทันแล้วก็หายไป และเหตุการณ์ก็เป็นไปตามคำกล่าวของนางทุกประการ

3) **ชายชราสองคน ณ เขาลำสัน** เป็นเทวดาที่รับรู้ความเป็นความตายของมนุษย์ เทวดาทั้งสองตนใส่เสื้อคนละสี คือ สีขาวเป็นเทวดาฝ่ายเหนือ และสีแดงเป็นเทวดาฝ่ายใต้ กวนล่อได้บอกเตียวหงันให้เดินทางไปหาชายชราทั้งสองตน ณ เขาลำสัน ซึ่งจะนั่งเล่นหมากรุกใต้ต้นไม้ใหญ่ เตียวหงันเห็นชายชราทั้งสองคน จึงเฝ้าสุรากับเนื้อมาค่านับ แล้วก็ขอร้องเทวดาเพื่อสืบอายุให้พ้นจากวันตาย ชายชราทั้งสองคนรับปากที่จะช่วยเหลือโดยเลื่อนจากอายุที่เตียวหงันจะตายตอนอายุสิบเก้าปีเป็นเก้าสิบเก้าปี จากนั้นก็กลายเป็นนกบินหายไป

4) **เทพารักษ์ที่ต้นสาละ** ต้นสาละนี้อยู่ในป่าเอี้ยกหลง สูงใหญ่ประมาณยี่สิบวา ลำต้นตรง ใกล้เคียง ๆ ต้นสาละมีศาลเทพารักษ์ ผู้เฒ่าผู้แก่เชื่อว่าต้นสาละมีอายุประมาณสามร้อยสี่ร้อยปี มีเทพารักษ์สถิตอยู่ การปรากฏกายของเทพารักษ์อยู่ในตอนที่โจโฉคิดจะตัดไม้ต้นสาละมาสร้างเป็นอกไก่ แต่ชาวบ้านหวงห้าม โจโฉจึงใช้ดาบฟันต้นไม้ก็ได้ยินเสียงร้อง และยางไม้ไหลเป็นเลือด โจโฉเห็นดังนั้นจึงตกใจกลัว ครั้นเวลากลางคืน

เทพารักษ์ที่ต้นสาละมาเข้าฝันโจโฉในรูปรายคนไว้ผมมวยใส่เสื้อเขียว มือถือดาบ พุดจาซ่มซังว่าถึงเวลาตายของโจโฉแล้ว

5) **เทพารักษ์ม้าอ้วน** ภูมิหลังเป็นทหารของพระเจ้าฮั่นบ่่งเต้ เมื่อสิ้นชีพ กลายมาเป็นเทพารักษ์สถิตอยู่ที่ศาลไถ่ธำรงน้ำ เทพารักษ์ม้าอ้วนปรากฏกายเป็น ชายชราถือไม้เท้าเดินมาหาขงเบ้ง ตอนแรกชายชราไม่แจ้งนามว่าเป็นใคร ต่อเมื่อ บอกความลับยาแก้พิษธำรงน้ำทั้งสี่ให้แก่ขงเบ้ง เพื่อจะได้ปราบเบ้งเอ็กแล้ว ชายชรา ขึ้นนั่งบนแท่นของศาลแล้วบอกว่าชื่อม้าอ้วน แล้วร่างของชายชราก็หายไป

6) **อสุรกายกวนอู** ตอนมีชีวิตอยู่ กวนอูเป็นพี่น้องร่วมน้ำสาบานกับเล่าปี่ และเตียวหุย กวนอูมีอีกชื่อว่าหุนเตี๋ยง ถิ่นฐานบ้านเดิมอยู่เมืองฮอตังโกเหลียง วิถีชีวิตของกวนอูคือเส้นทางของนักรบผู้ซื่อสัตย์อยู่เคียงข้างเล่าปี่ เกียรติยศของ กวนอูที่สูงที่สุดคือ ได้รับแต่งตั้งเป็นทหารเสือเมื่อเล่าปี่สถาปนาตนเองเป็นพระเจ้าฮั่นตั้ง ครองเมืองเสฉวน กวนอูจบชีวิตนักรบในวัยห้าสิบแปดปีโดยพลีชีพพล้ำให้แก่ขุนกวน จากนั้นกวนอูไปเกิดเป็นอสุรกายอยู่ที่ภูเขาจวนหยกสัน ได้สำแดงกายปรากฏแก่ หลวงจีนเภาเจ้งในรูปลักษณะคนหน้าแดงขี่ม้าถือง้าว มีทหารขนบข้างละคน ลอยลงมาจากอากาศ หลวงจีนเภาเจ้งได้บอกชาวบ้านว่ากวนอูสิงอยู่ที่ภูเขาจวนหยกสัน ชาวบ้านต่างนับถือแล้วปลุกศาลให้เป็นที่สถิตของกวนอู อสุรกายกวนอูมีฤทธิ์มาก หลอกขุนกวนและโจโฉจนตกใจกลัวอย่างยิ่ง นอกจากนี้่อสุรกายกวนอูยังช่วยกวนหิน ให้พ้นภัยจากทหารเมืองเสฉวนด้วย

4.1.3 **กลุ่มตัวละครผู้วิเศษที่เป็นมนุษย์และเมื่อตายไปได้เกิดเป็น อสุรกายมีฤทธิ์** มีรายละเอียดดังนี้

1) **อิกเกียด** มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่หมู่บ้านลงเสีย แล้วได้ไปเที่ยวเก็บยาที่ตำบล เขาชยกหยงได้พบกับตำรายาในถ้ำจำนวนมาก จึงได้ตำรายามารักษาคนเจ็บป่วย กลายเป็นที่เคารพยกย่องด้วยเหตุที่มีความรู้ศักดิ์สิทธิ์ อิกเกียดเป็นตัวละครผู้วิเศษ ทั้งในภาคที่เป็นมนุษย์ และเมื่อตายไปได้เกิดเป็นอสุรกายที่มีฤทธิ์ ภาคที่เป็นมนุษย์นั้น

อิกิเอดูกุซุนเซ็กิริชยา กับภาคที่เป็นอสุรกายซึ่งตามหลอกหลอนซุนเซ็ก ภาคเป็นมนุษย์อิกิเอดูเดินทางเข้ามายังเมืองกังตังแสดงความรู้เรียกลมฝนจนเป็นที่ประจักษ์ แก่สายตาชาวบ้าน ในภาคเป็นอสุรกาย ศพของอิกิเอดูหายไป แต่ปรากฏเป็นภาพอสุรกายตามหลอกหลอนซุนเซ็กทุกแห่งหน หลังจากนั้นซุนเซ็กก็มีร่างกายทรุดโทรม และถึงแก่ความตาย

จากข้อมูลภูมิหลังของตัวละครผู้วิเศษ จะเห็นว่ากรณีที่เป็นตัวละครมนุษย์ และตัวละครที่เป็นมนุษย์กับไม่ใช่มนุษย์ ตัวละครเหล่านี้เรียนรู้และฝึกฝนวิชาความสามารถจากตำราวิเศษ หรือฝึกฝนการใช้อาวุธวิเศษจนเชี่ยวชาญแล้วนำมาต่อสู้กับศัตรูได้ แต่การใช้ความสามารถพิเศษก็ขึ้นอยู่กับปัญญานำทางด้วย ประเด็นนี้ผู้วิจัยจะขยายความในหัวข้อลักษณะเด่นของตัวละครผู้วิเศษต่อไป ส่วนตัวละครผู้วิเศษที่ไม่ใช่มนุษย์มีพลังวิเศษจากสถานะที่เหนือกว่ามนุษย์ คือ ให้คุณและให้โทษกับมนุษย์ แต่ทั้งนี้ผู้วิเศษที่เป็นเทพารักษ์และอสุรกายมักจะช่วยเหลือคนที่มีคุณธรรม หรือมีความวิริยะทำให้ตัวละครผู้วิเศษคิดที่จะช่วยเหลือ

4.2 ลักษณะเด่นของตัวละครผู้วิเศษ

จากการศึกษาตัวละครผู้วิเศษใน สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) พบลักษณะเด่นของตัวละคร ดังจะแบ่งประเด็นในหัวข้อ 4.2 เป็น 3 หัวข้อ ได้แก่ 4.2.1 ลักษณะเด่นด้านรูปลักษณ์ 4.2.2 ลักษณะเด่นด้านการใช้วิชา 4.2.3 ลักษณะเด่นด้านธรรมชาติวิสัย ดังต่อไปนี้

4.2.1 ลักษณะเด่นด้านรูปลักษณ์

น่าสังเกตว่าตัวละครผู้วิเศษบางตัวมีรายละเอียดในเรื่องรูปลักษณ์ภายนอกโดดเด่น ทำให้จดจำและประทับใจตัวละครตัวนั้นได้เป็นอย่างดี ในที่นี้ผู้วิจัยจะแบ่งลักษณะเด่นด้านรูปลักษณ์ของตัวละครผู้วิเศษเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) รูปร่างผิดปกติ 2) รูปร่างแก่เฒ่า 3) รูปร่างงาม ดังนี้

1) **รูปร่างผิดปกติ** ตัวละครผู้วิเศษจะมีลักษณะรูปร่างไม่เป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์ ดังเช่น คนแก่ผิวหน้าเหมือนทารก *สามก๊ก* พรรณนาให้เห็นภาพผ่านสายตาของเตียวจ๊กว่า “พบคนแก่คนหนึ่ง ผิวหน้านั้นเหมือนทารก จักขุนันเหลืองมือถือไม้เท้า” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 5) หรือกรณีการพรรณนารูปร่างหน้าตาของโจโฉ จะเห็นได้ว่าโจโฉ มีรูปร่างหน้าตาชวนพิศวงผิดมนุษย์ ดังข้อความที่กล่าวถึงลูกหาบซึ่งชวนกวนให้จัดผลส้มห้าสิบหาบเพื่อไปถวายแด่พระเจ้าวуйต้องลูกหาบเห็นโจโฉเดินออกมาจากหุบเขา “มีเท้าสั้นข้างหนึ่ง จักขุนัน รูปร่างพิกลพิการเป็นผู้วิเศษ ห่มเสื้อเขียวใส่หมวกสานด้วยหวายตะค้า” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 910)

2) **รูปร่างแก่เฒ่า** ลักษณะรูปลักษณ์ของตัวละครผู้วิเศษเช่นนี้ มักเป็นตัวละครผู้วิเศษที่ไม่ใช่มนุษย์ ดังจะเห็นได้จาก ชายชราสองคน ณ เขาลำสัน มีรูปลักษณ์ดังที่กวนล่อชี้ให้เตียวหงันจดจำไว้ว่าเมื่อเดินทางไปถึงภูเขาลำสันจะเห็นต้นไม้ใหญ่ใต้ต้นไม้มีแท่นศิลาใหญ่อยู่ จะเห็น “คนชราทั้งสองใส่เสื้อขาวคนหนึ่งใส่เสื้อแดงคนหนึ่ง นั่งเล่นหมากรุกอยู่บนแท่นศิลา” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 916) เช่นเดียวกับที่ซิงเบ้งพบกับเทพารักษ์ม้าอ้วน ตอนแรกซิงเบ้งไม่รู้ถึงการปรากฏตัวของเทพารักษ์ในรูปของชายนินนาม *สามก๊ก* พรรณนารูปลักษณ์ตัวละครผู้วิเศษไว้สั้น ๆ ว่าเมื่อทำความเคารพเทพารักษ์ม้าอ้วนแล้ว “เห็นคนแก่ถือไม้เท้าเดินมาตามริมเขา” และในบทสนทนาที่ซิงเบ้งกล่าวกับชายนินนามให้ช่วยเหลือ ก็ได้ระบุถึงรูปลักษณ์ว่า “ท่านเป็นผู้เฒ่าสูงอายุ แม้รู้เห็นประการใดก็ช่วยแนะนำสั่งสอนข้าพเจ้าด้วยเถิด” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 1155)

3) **รูปร่างงาม** ตัวอย่างที่กล่าวถึง คือ นางในเมืองบน *สามก๊ก* พรรณนารูปลักษณ์ผ่านสายตาของบิ๊ตกตอนที่เดินทางกลับจากการค้าขายที่เมืองลกเอี๋ยงกลับเมืองตองไฮ “พบหญิงคนหนึ่งรูปร่างงามอายุประมาณสิบหกปี ขอโดยสารบิ๊ตกจะมาเมืองตองไฮด้วย” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยาเจ้า, 2551, น. 133)

อิกิเอด ก็เป็นตัวละครผู้วิเศษที่กวีเรียบเรียงให้มีรูปร่างงาม ดังที่กวีพรรณนา
รูปลักษณะผ่านสายตาของขุนเช็กไว้ว่า “เห็นอิกิเอดแต่งตัวใส่เสื้องามเหมือนเทพดา
มือถือไม้เท้าเดินไปตามทาง ชาวเมืองทั้งปวงถือดอกไม้ธูปเทียนมาคำนับอิกิเอด”
(พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 396) จะเห็นได้ว่ารูปร่างงามของตัวละคร ทำให้
ผู้พบเห็นทั่วไปนึกยกย่อง และบ้างก็ปวารณาตัวอุทิศความศรัทธาให้แก่ตัวละคร
ผู้วิเศษด้วย

4.2.2 ลักษณะเด่นด้านการใช้วิชา

ตัวละครที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้วิเศษ จะมีวิชาความรู้หรือความสามารถ
พิเศษในการทำศึก ดังเช่น บกลกได้อ่องเป็นตัวละครผู้วิเศษที่มีความสามารถ
เฉพาะทางในการใช้วิชาร้ายมนตร์บนหลังช้าง และเป่าแตรเขากะบือเรียกสัตว์ป่าดุร้าย
ดังเหตุการณ์ที่จุล่งทำศึกกับกองทัพของบกลกได้อ่อง จุล่งได้พูดกับอุยเกียนว่าตั้งแต่
ทำสงครามมาไม่เคยเจอกองทัพที่ประหลาดเช่นนี้ สามก๊ก พรรณนาความตอนนี้อย่าง
เมื่อจุล่งได้ยินเสียงระฆัง “แลไปเห็นบกลกได้อ่องร้ายมนตร์บนหลังช้าง สักครู่หนึ่งก็
เกิดลมพายุใหญ่พัดก้อนศิลากระเด็นมาดังห่าฝน แลก็ได้ยินเสียงบกลกได้อ่องเป่า
แตรเขากะบือ สัตว์ร้ายก็วิ่งออกจากป่าเป็นอันมาก ส่ำแดงฤทธิ์เดชตรงเข้าไปใน
กองทัพจุล่ง” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 1163)

นางจกหยง เป็นตัวละครผู้วิเศษที่มีทักษะทั้งวิชาการใช้อาวุธวิเศษ และกลยุทธ์
อย่างเชี่ยวชาญจนนางสามารถจับข้าศึกผู้ชายได้ ดังจะเห็นได้จากตอนที่เดี่ยวหนึ่งกับ
ม้าตงสกัดทัพของเบ้งเฮ็ก นางจกหยงใช้อาวุธสู้กับเดี่ยวหนึ่งได้เก้าเพลง แล้วนางทำ
อุบายว่าแพ้ชักม้าหนี เมื่อได้ที่จะจู่โจมศัตรู นางจึง “ชักเอาอาวุธวิเศษโยนขึ้นไปแล้ว
ตกลงถูกเดี่ยวหนึ่งตกจากหลังม้า ทหารทั้งปวงก็รุมเข้าจับตัวมัดไว้” (พระคลัง (หน),
เจ้าพระยา, 2551, น.1162-1163)

อิกิเอด เป็นอีกตัวอย่างของตัวละครผู้วิเศษที่มีทักษะใช้วิชาการแพทย์อย่าง
ดีเลิศ และยังสามารถเรียกลมเรียกฝนได้ ในด้านวิชาความรู้ทางการแพทย์ อิกิเอด

ศึกษาดำร่ายร้อยกว่าฉบับจนมีกิตติศัพท์เลื่องลือว่ารักษาคนป่วยได้ผลชะงัด ดังที่นางงอฮุนยีนกล่าวกับขุนเช็กว่า “ถ้าคนทั้งปวงป่วยไข้ อีเกียดเอาน้ำมนต์มาให้รดโรคนั้นก็บันดาลหาย” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 398) และในตอนที้อีเกียดแสดงอาคมให้ชาวบ้านประจักษ์ ก็ได้ไปวประกาศว่า “เราจะขอฝนให้ตกลงมาทำใหญ่ให้น้ำท่วมแผ่นดินประมาณสองศอกเศษ ราษฎรทั้งปวงจะได้ทำนาให้บริบูรณ์” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 398) เมื่อคำประกาศนี้เป็นจริงขึ้นมา ชาวบ้านต่างพากันร่ำรักอีเกียด ขณะที่ยังต้องโทษของขุนเช็กอยู่ ดังความว่า “ขุนนางและราษฎรทั้งปวงเห็นว่าอีเกียดนั้นทำการศักดิ์สิทธิ์ จึงพากันพูนน้ำเข้าไปมิได้รังเกียจด้วยโคลนแลตม แก้มัดอีเกียดออกแล้วอุ้มเอาตัวออกมา ต่างคนต่างคำนับอีเกียด” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 398)

4.2.3 ลักษณะเด่นด้านธรรมชาติวิสัย

ตัวละครผู้วิเศษจะมีธรรมชาติวิสัยหรือลักษณะนิสัยแตกต่างกัน ดังจะแบ่งประเด็นในหัวข้อ 4.2.3 เป็น 3 หัวข้อ ได้แก่ 1) มีความเมตตา 2) มีความเด็ดเดี่ยว 3) มีความรับผิดชอบ ดังนี้

1) **มีความเมตตา** ตัวละครผู้วิเศษ เช่น กวนล่อ มีความเมตตาช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่มีความทุกข์ เห็นได้จากภรรยาและบุตรของอองกี เจ้าเมือง อันเป้งป่วยด้วยโรคปวดศีรษะและเจ็บอก กวนล่ออาศัยความรู้พิเคราะห์ต้นตอของความเจ็บปวดได้อย่างแม่นยำ การรักษาโรคนั้นจึงตรงจุด หรือเหตุการณ์ที่ช่วยต่อลมหายใจให้แก่เตียวหงัน กวนล่อออกอุบายอันแยบคายเพื่อให้เตียวหงันลงเฝ้าสองตนให้ต่อชะตาชีวิตไว้

ตัวละครผู้วิเศษ เช่น เทพารักษ์ม้าอ้วน ก็มีความเมตตาต่อมนุษย์ ดังตอนที่ขงเบ้งตั้งจิตอธิษฐานต่อหน้าศาลเทพารักษ์ม้าอ้วนขอให้หาหนทางแก้ปัญหาที่ทหารทั้งหมดเป็นไข้เพราะดื่มน้ำในลำธารที่มีพิษ ดังที่ว่า “ข้าพเจ้ามาถึงตำบลนี้มิได้แจ้งเหตุผลประการใด ทหารลงกินน้ำในธารวิปริตเป็นไข้ไปสิ้น ท่านจงเมตตาข้าพเจ้า

คิดถึงคุณ พระเจ้าอันแบ่งแต่เชิญช่วยแนะนำให้สติข้าพเจ้าด้วย” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 1154) ครั้นขงเบ้งอธิษฐานจบ ม้าอ้วนก็ปรากฏกายเป็นชายแก่ เดินมาหาขงเบ้งแล้วบอกเคล็ดลับช่วยให้ทหารหายเป็นไข้ ทำให้ขงเบ้งมีกำลังใจและบรรดาทหารสามารถชนะศัตรูได้อย่างง่ายดาย

2) มีความเด็ดเดี่ยว ตัวละครผู้วิเศษบางตัวมีความเด็ดเดี่ยว พระนางองอาจ เห็นได้จากนางจกหยง แม้จะมีเพศสภาพเป็นสตรี แต่นางก็มีหัวใจแข็งแกร่ง เด็ดเดี่ยว เช่นนุรุษ ในยามที่เบ้งเฮ็กสามีของนางอัปจนปัญญาจะต่อกรกับขงเบ้ง นางกล่าวด้วยถ้อยคำเด็ดขาดว่า “ท่านเป็นชาติทหารควรหรือมาสิ้นความคิด ด้วยการศึกแต่เพียงนี้ ท่านอย่าวิตกเลย ตัวข้าพเจ้าเป็นหญิงจะขออาสาทำศึกกับขงเบ้ง” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 1161) เบ้งเฮ็กจึงคำนับในความกล้าหาญของนางจกหยง

ตัวละครผู้วิเศษ เช่น อี้เกียด มีความเด็ดเดี่ยวอย่างน่าสรรเสริญ ดังจะเห็นได้ว่า ในวาระสุดท้ายของชีวิต เมื่อขุนเช็กตั้งแง่รังเกียจและริษยาโดยเห็นว่า “อี้เกียดเป็นคนโกหก เหมือนสัตว์เดียรัจฉาน ทหารทั้งปวงจงพาเอาอี้เกียดไปฆ่าเสีย” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 398) ในเหตุการณ์ทำพิธีขอฝน อี้เกียดตระหนกอย่างถ่องแท้แล้วว่า “อันชีวิตเรากครั้งนี้เห็นจะไม่รอดจากความตาย...มาตรวจจะมีผู้ใดช่วยก็ไม่รอดชีวิต” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 398) แต่อี้เกียด ก็ไม่หวาดหวั่นต่อความตาย ตั้งใจทำพิธีอันศักดิ์สิทธิ์จนบรรลุผล รักษาคุณวิชาที่ตนร่ำเรียนมาเป็นวาระสุดท้าย หลังจากนั้นขุนเช็กสั่งให้ทหารจับตัวอี้เกียดไปฆ่าเอาศพประจานที่ทางสามแพร่ง

3) มีความรับผิดชอบ ดังจะเห็นได้จากนางในเมืองบน ซึ่งต้องทำตามหน้าที่วางเพลิงเรือนของบิ๊ตัก แต่ด้วยเหตุที่บิ๊ตักเห็นนางเป็นหญิงจึงมีความเอ็นดู แล้วให้นางโดยสารมาในเกวียน ด้วยความเอื้ออาทรและไม่ล่วงเกินนาง นางในเมืองบนจึงเปิดเผยความจริงว่าเป็นนางฟ้าบนสวรรค์ “ตัวเราเป็นหญิงแก่งล่องใจโดยสารท่านมา ท่านมิได้ทำอันตรายแก่เรานั้น ก็เห็นว่าท่านมีความสัตย์อยู่มั่นคง ครั้นเราจะไม่เอาเพลิงไปเผาเรือนท่าน ก็ขัดเทพดาผู้ใหญ่มิได้ ท่านจงเร่งไปชนทรัพย์สิ่งของที่เรือนท่าน

เสียให้พ้น” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 133) จะเห็นได้ว่าแม่นางในเมืองบน มีใจอารีต่อบิดัก ยอมเปิดเผยความลับของสวรรค์ แต่นางก็ต้องปฏิบัติตามเทวโองการ ไม่อาจหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบได้ เช่นเดียวกับชายชราสองคน ณ เขาลำสัน เมื่อได้ เสพสุราและกินเนื้อที่เตียวหง้นนำมาวางไว้ตามอุบายของกวนล่อ ขณะที่ชายชรา กำลังเล่นหมากรุกเผลอตักกิน ต่อเมื่อรู้ตัวว่า “เราได้กินของเขาเข้าไปแล้ว ครั้นจะไม่ช่วย ก็ไม่สมควร” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 916) ชายชราสองคนจึงแสดงความ รับผิดชอบ แก่ไขกฏของสวรรค์ โดยยึดชะตาชีวิตของเตียวหง้นให้มีอายุยืนยาว พร้อม กำชับเตียวหง้นฝากถึงกวนล่อว่า “การทั้งนี้อย่าได้บอกแก่ผู้ใดสืบไป” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 916)

นอกจากลักษณะเด่นของตัวละครผู้วิเศษดังกล่าวแล้ว ผลการศึกษาวิเคราะห์ ยังชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของตัวละครผู้วิเศษด้วย ดังจะกล่าวอย่างละเอียดใน หัวข้อต่อไป

4.3 บทบาทสำคัญของตัวละครผู้วิเศษ

ตัวละครผู้วิเศษใน สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) มีบทบาทสำคัญ หลายประการ ผู้วิจัยพบบทบาทสำคัญของตัวละครผู้วิเศษ ดังจะแบ่งประเด็นใน หัวข้อ 4.3 เป็น 3 หัวข้อ ได้แก่ 4.3.1 บทบาทสำคัญต่อการดำเนินเรื่อง 4.3.2 บทบาท สำคัญต่อการสร้างสรรณคติ 4.3.3 บทบาทสำคัญต่อการสื่อคติสอนใจ อภิปราย ผลการศึกษาได้ ดังต่อไปนี้

4.3.1 บทบาทสำคัญต่อการดำเนินเรื่อง

จากการศึกษาตัวละครผู้วิเศษที่แสดงบทบาทสำคัญต่อการดำเนินเรื่องใน สามก๊ก พบว่าตัวละครแสดงบทบาทน่าสนใจ 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) บทบาทสร้างปม ความขัดแย้งของเรื่อง 2) บทบาทช่วยคลี่คลายสถานการณ์จากร้ายกลายเป็นดี 3) บทบาทในการยั่วล้อตัวละครเอก ดังนี้

1) บทบาทสร้างปมความขัดแย้งของเรื่อง ตัวละครผู้วิเศษที่สร้างปมความขัดแย้งของเรื่อง ได้แก่ เทียวก๊กกับเตียวโป๊ ตัวละครผู้วิเศษทั้งสองเป็นพี่น้องกันแต่เดิมเตียวก๊กยังไม่มีความคิดเป็นขบถต่อแผ่นดิน ต่อมาเตียวก๊กตั้งตนเป็นจกุนหรือตำแหน่งเจ้าพระยา จึงแต่งอุบายสร้างความสับสนให้คนทั้งปวงเข้าใจว่า “แผ่นดินจะผันแปรปรวนไปแล้ว จะมีผู้มีบุญมาครองแผ่นดินใหม่บ้านเมืองจะเป็นสุข” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, น. 5) เทียวก๊กกับเตียวโป๊อาศัยช่วงเวลาที่ผู้คนสับสนในการปกครองบ้านเมืองของพระเจ้าเลนเต้ สถาปนาตนเองเป็นโจรโพกผ้าเหลือง สะสมผู้คนสี่สิบห้าสิบหมื่นคน แล้วใช้วิชาความรู้ตั้งตนเป็นผู้วิเศษควบคุมกำลังคนทำให้ทางการเกิดความระส่ำระสาย ไม่มีผู้ใดต้านทานกองโจรที่เพิ่มจำนวนขึ้น พระเจ้าเลนเต้จึงให้มิตราับสั่งไปทั่วทุกหัวเมือง เพื่อเสาะหาผู้มีฝีมือมาปราบปรามโจรโพกผ้าเหลือง ประกาศจากทางการนี้ทำให้ผู้มีใจเดือดร้อนในแผ่นดินเช่น เล่าปี่ เตียวหุย และกวนอู่นึกกำลังปราบปรามโจรโพกผ้าเหลือง ซึ่งต้องใช้เวลาความสามารถปราบโจรผู้คิดขบถเป็นระยะเวลายาวนาน

2) บทบาทช่วยคลี่คลายสถานการณ์จากร้ายกลายเป็นดี เห็นได้จากนางในเมืองบนตอบแทนความมีน้ำใจของบิ๊ตัก โดยช่วยคลี่คลายสถานการณ์จากร้ายกลายเป็นดี กล่าวคือ ในเวลากลางคืน นางในเมืองบนจะต้องเอาเพลิงเผาเรือนของบิ๊ตัก แต่นางบอกให้บิ๊ตักรู้ตัวเสียก่อน “บิ๊ตักได้ฟังดังนั้นเห็นประหลาดใจจึงรีบไปถึงเรือน แล้วขนทรัพย์สิ่งสินข้าวของเสียจากเรือนนั้น ครั้นเวลากลางคืนก็เกิดเพลิงไหม้เรือนบิ๊ตักขึ้น” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 5) จะเห็นได้ว่าหากนางในเมืองบนไม่บอกความลับที่นางรับภารกิจของเทพยดาให้มาเผาเรือนของบิ๊ตัก บิ๊ตักย่อมตกอยู่ในอันตราย และการที่บิ๊ตักรอดพ้นจากการถูกไฟคลอกตาย ชะตาชีวิตของบิ๊ตักก็มีความเจริญตามลำดับ เพราะต่อมาได้เป็นที่ปรึกษาราชการของโตเกี่ยมเจ้าเมืองซีจิว

เวลาที่ตัวละครตกอยู่ในอันตราย โดยเฉพาะตัวละครที่มีสายใยรักดังเช่น อสุรกายกวนอุกับกวนหิน ผู้เป็นพ่อซึ่งเสียชีวิตเป็นอสุรกายไปแล้วมีบทบาทช่วย คลี่คลายสถานการณ์จากร้ายกลายเป็นดีให้แก่ลูก ทำให้กวนหินที่กำลังจะพลีชีพพล้ำ ให้แก่อดกิด รอดชีวิตมาได้อย่างหวุดหวิด สามก๊ก พรรณนาเนื้อความตอนที่กวนหิน แลเห็นทหารผู้ใหญ่คนหนึ่งกำลังไล่ฟันทหารอดกิด รีบขี่ม้าตามมาหวังจะจดจำไว้ เพื่อทดแทนคุณ แต่ก็เห็นว่าเป็นพ่อที่มาช่วยชีวิตไว้ ดังความว่า “จึงเห็นรูปกวนอุ หน้าแดงคิ้วขาว ห่มเสื้อเขียวใส่เกราะทองขี่ม้าเช็กเหว่ มือขวาถือจ้าวมือซ้ายลูบหนวด ลอยอยู่กลางอากาศ ก็มีความยินดีคำนับลงกับหลังม้า อสุรกายกวนอุขี่มื่อไปทาง ข้างทิศตะวันออกแล้วร้องว่า เจ้าเร่อกออกไปทางนี้เถิด บิดาจะพาไปส่งให้ถึงค่าย” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 1207-1208)

3) บทบาทในการยั่วล้อตัวละครเอก ตัวละครผู้วิเศษมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินเรื่องอีกลักษณะหนึ่ง คือ ยั่วล้อตัวละครเอก ดังจะเห็นได้จากโจโฉกับ อี้เกียด ตัวละครทั้งสองตัวนี้แสดงอิทธิฤทธิ์หลอกตัวละครมนุษย์ให้รู้สึกพิศวง กล่าวคือ โจโฉแสดงวิชาเอาเนื้อส้มออกจากผลส้ม แม้โจโฉจะสอบถามว่าโจโฉทำเลห์กระเท่เห็น ได้อย่างไร โจโฉก็ไม่ยอมตอบได้แต่หัวนาล้อมให้โจโฉละราชสมบัติมาถือศีลอยู่ในป่า แล้วจะสอนวิชาวิเศษให้ ครั้นโจโฉปฏิเสธด้วยกิจการบ้านเมืองติดค้างอยู่ โจโฉก็กลับ ยกย่องเล่าปี่เจ้าเมืองเสฉวนว่ามีสติปัญญา “แล้วก็เป็นเชื้อวงศ์พระเจ้าเหี้ยนเต้ เหตุใด ท่านจึงไม่มอบราชการบ้านเมืองให้ แม้ท่านขัดขืนไม่ทำตามคำเรา เราจะสั่งแดงวิชา ใช้อาวุธให้ตัดศีรษะท่านเสีย” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 911) โจโฉไม่สบ อารมณ์ที่โจโฉแสดงกิริยาหยาบช้า จึงบอกทหารทั้งหลายให้จับตัวลงโทษ แต่ไม่มี ทหารจับโจโฉลงโทษได้ ดังความว่า “ทหารโจโฉประมาณสามสิบก็กลุ่มกันเข้ามัด ผูกโจโฉ แล้วตีด้วยยาอาวุธเป็นอันมาก โจโฉทำนอนหลับตาหัวเราะอยู่ โจโฉให้เอาคามาจำ แล้วลงพืดโจโฉให้มันคง แล้วให้ทหารพิทักษ์รักษาอยู่เป็นอันมาก ครั้นเพลาค่ำผู้คุม เห็นคาแลพืดเหล็กนั้นออกกองอยู่สิ้น ตัวโจโฉนั้นนอนเป็นปรกติดอยู่” (พระคลัง (หน),

เจ้าพระยา, 2551, น. 911-912) ใจจุ้ทำกลมายาหลอกใจโจต่าง ๆ เช่น วาดรูปมังกร แล้วหยิบตบมังกรสด ๆ ยื่นให้แก่โจโจ เสกต้นโบทันให้งอกขึ้นมาต่อหน้าโจโจและขุนนางทั้งปวง เอาจอกสุราไปใส่โจโจ แล้วจอกสุรานั้นกลายเป็นนกระเรียนบินเหนือศีรษะโจโจ เป็นต้น แม้โจโจจะสั่งให้คาหุคุมทหารสามร้อยนายไปตามจับและสังหารใจจุ้แต่ก็ไม่มีผู้ใดทำอันตรายใจจุ้ได้เลย

กรณีของอิกิเอด แม้ถูกซุนเซ็กสั่งให้ทหารสังหาร แต่เมื่อกลายเป็นอสุรกายก็ตามหลอกหลอนและยั่วล้ออารมณ์โกรธและสร้างความเคียดแค้นให้แก่ซุนเซ็กจนล้มป่วย ตัวอย่างเหตุการณ์ที่อิกิเอดยั่วล้ออารมณ์โกรธของซุนเซ็ก คือ ตอนนางงอฮุฮินบังคับให้ซุนเซ็กไปค่านับบูชาอิกิเอดที่วัดยกเพียงกวัน ซุนเซ็กจำใจต้องไปบูชาผู้ที่ตนเกลียดชังตามคำสั่งของมารดา ครั้นซุนเซ็กจตุรูปเทียน ไม่ได้ตั้งใจที่จะบูชา อิกิเอดจึงปรากฏกายนั่งลอยอยู่บนคว้นรูป ยั่วล้ออารมณ์โกรธซุนเซ็ก ดังความว่า “ซุนเซ็กโกรธ ด่าว่าอิกิเอดเป็นข้อหยาบช้า แล้วเดินกลับออกมาถึงประตูเก้ง เห็นรูปอิกิเอดยืนถลึงตาอยู่ ซุนเซ็กโกรธเป็นอันมากจึงชักกระบี่ขว้างไปถูกทหารซึ่งฆ่าอิกิเอดนั้นล้มลง เลือดจุกแลปากปะทุออกมาตาย ซุนเซ็กมีความสงสาร ให้แต่งการศพแล้วเอาไปฝังไว้ ซุนเซ็กก็เดินออกมาจากประตู เห็นเป็นรูปอิกิเอดนั้นเดินผ่านหน้าไปมา” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 400)

4.3.2 บทบาทสำคัญต่อการสร้างวรรณคดี

การศึกษาวรรณคดีเพื่อพิจารณาคุณค่าสุนทรีย์ (aesthetic feature) เป็นสิ่งสำคัญ เพราะถ้อยคำที่กล่าวในวรรณคดีต่างจากการใช้ถ้อยคำภาษาทั่วไป (กุสุมา รัชมน, 2559, น. 117) เมื่อพิจารณาคุณค่าสุนทรีย์ใน สามก๊ก จะพบว่าตัวละครผู้พิเศษมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างวรรณคดีอย่างน่าประทับใจ ดังที่ผู้วิจัยจะชี้ให้เห็นวรรณคดีเด่น ๆ โดยแบ่งประเด็นในหัวข้อ 4.3.2 เป็น 4 หัวข้อ ได้แก่ 1) รสความน่ากลัว 2) รสความกล้าหาญ 3) รสความน่าพิศวง 4) รสความน่าสงสาร ดังนี้

1) **รสความน่ากลัว** ดังเช่น เทพารักษ์ที่ต้นสาละปรากฏบทบาทสร้างความน่ากลัวให้แก่จิตใจอย่างยิ่ง อันที่จริงจิตใจมีความหวาดกลัวจนสูญเสียชีวิตแล้วตามหลอกหลอน “นอนหลับตาลงเมื่อใดให้เห็นกวนอูเมื่อนั้น ก็มีความกลัวนัก” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 1025) เมื่อจิตใจคิดสร้างพระราชวังหลังอื่นเพื่อไม่ให้ปีศาจกวนอูหลอกหลอนก็เหมือนหนีเสือปะจระเข้ก็ เพราะจิตใจไปตัดต้นสาละที่มีเทพารักษ์สิงอยู่ และยังทำทลายอำนาจเร้นลับของเทพารักษ์ที่ต้นสาละ ทำให้เกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดตามมา ดังความว่า

จิตใจได้ฟังดังนั้นก็โกรธจึงว่า กูได้เป็นใหญ่ในเมืองนี้กว่าสี่สิบปีแล้ว บรรดาราษฎรเลเทพารักษ์ซึ่งอยู่ในแคว้นแคว้นแดนเมืองนี้ก็อาศัยพึ่งบุญเราสิ้น เราจะเอาไม้ต้นนี้เทพารักษ์จะไม่ให้เราหรือว่าไร ว่าแล้วก็ชักดาบออกฟันต้นไม้ ได้ยินเสียงผีร้องไห้แซไปอย่างไม่ให้เหลอออกมาเป็นโลหิต จใจเห็นดังนั้นตกใจทิ้งดาบเสียแล้วขึ้นมามากลับไปวัง ครั้นเวลาค่ำให้เดือดร้อนรำคาญใจนอนไม่หลับ แต่กลับตัวพลิกไปมาจนเวลาสองยามแล้วจึงลุกออกมานั่งที่เก้าอี้เคลิ้มมอยไป จึงฝันว่าคนผมมวยห่มเสื้อสีเขียวมือถือดาบเดินตรงเข้ามายืนอยู่ตรงหน้าจิตใจ แล้วเอามือชี้หน้าจิตใจหวาดด้วยเสียงอันดังว่า กูนี้เป็นเทพารักษ์ในต้นไม้สาละ กูหาให้ต้นไม้ของกูไม่ มึงจะทำที่อยู่แข่งกับพระเจ้าเหี้ยนเต้ กูรู้ว่าบุญมิ่งสิ้นแล้ว กูจะฆ่ามึงเสียให้ตาย

(พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 1025)

จากข้อความข้างต้น เนื้อหาต่อเนื่องจากตอนที่จิตใจไม่สบบารมณผู้เฒ่าผู้แก่ที่ห้ามปรามไม่ให้ตัดต้นสาละ จใจไม่เชื่ออำนาจเร้นลับ กลับตระหนกในอำนาจราชศักดิ์ของตนว่าเป็นใหญ่ ประชาชนและเทพารักษ์ต่างอาศัยในแคว้นแคว้นของตน เหตุใดจึงฟันต้นสาละไม่ได้ ต่อเมื่อจิตใจฟันต้นไม้แล้วได้ยินเสียงผีกรีดร้อง มีเลือดไหล จึงตกใจกลัว จะเห็นได้ว่าความกลัวของจิตใจเกิดขึ้นเพราะไม่ทันคาดคิดว่าต้นไม้จะมีสิ่งเร้นลับสิงอยู่ แล้วสำแดงอาการเหมือนคนถูกฟัน จใจกลับมานอนหลับฝันไปถึงตระหนกตกใจอีก เพราะเทพารักษ์ที่ต้นสาละ มาเข้าฝันแสดงความอาฆาตมาดร้าย หวาดด้วย

เสียงดังว่าโจโฉถึงคราวสิ้นบุญแล้ว อาการกลัวสุดขีดของโจโฉเห็นได้จากปฏิกิริยาที่ว่า “โจโฉตกใจร้องให้ทหารมาช่วยเราด้วย เทพารักษ์ชักดาบเข้าฟัน โจโฉตกใจร้องขึ้น ด้วยเสียงอันดัง” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 1025)

2) **รสความกล้าหาญ** ดังตัวอย่างตอนที่นางจกหยง สำนแดงความเก่งกล้า รำเพลงอาวรุตต่อสู้กับเตียวหวิอย่างไม่เสียดายชีวิต แล้วนางแสวงทำกลพ่ายแพ้ โดยใช้ อาวรุตวิเศษโยนขึ้นบนอากาศเพื่อให้ตกลงถูกเตียวหวิ ทหารก็เข้ารุมกันจับตัวเตียวหวิได้ เหตุการณ์นี้ถือเป็นตอนน่าตื่นเต้นระทึกใจอีกตอนหนึ่ง การใช้อุบายและมีมือฝึกฝน อาวรุตวิเศษจนเชี่ยวชาญ จะเห็นได้ถึงรสความกล้าหาญหรือวีรรสอันน่าชื่นชมของ นางจกหยง ที่อาจหาญต่อกรกับบุรุษ และยังนางมีชัยชนะเหนือคู่ต่อสู้ ก็ยังทำให้เห็น ถึงฝีมือของนางจกหยง เทียบเท่ากับนักรบชั้นยอดได้ ดังที่ *สามก๊ก* บรรยายความไว้ว่า

นางจกหยงเห็นดังนั้น ก็แต่งตัวมีอาวรุตวิเศษเหน็บหลังห้าเล่ม ขึ้นหลังม้าถือ หอกใหญ่ยาวสามวา รำเพลงอาวรุตเข้ารบกับเตียวหวิได้เก้าเพลง นางจกหยงทำเป็นแพ้ ชักม้าหนี เตียวหวิมิได้แจ้งในกลก็ขับม้าไล่ตาม นางจกหยงจึงชักเอาอาวรุตวิเศษโยนขึ้นไป แล้วตกลงถูกเตียวหวิตกจากหลังม้า ทหารทั้งปวงก็รุมเข้าจับตัวมัดไว้ ม้าตงเห็นดังนั้น ก็ขับม้าเข้าแก้เตียวหวิ เห็นนางจกหยงขึ้นม้าถือหอกอยู่ที่โกรธ ควบม้าเข้ารบกับนางจกหยง ยังไม่แพ้ชนะกัน นางจกหยงทำกล เอาเชือกพานเท้าม้าล้มลง ม้าตงตกจากม้า นางจกหยง จึงให้ทหารเข้ามัดเอาตัวเตียวหวิกับม้าตงกลับเข้าเมือง

(พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 1161-1162)

3) **รสความน่าพิศวง** การปรากฏบทบาทของโจจู สร้างรสวรรณคดีความพิศวง ตลอดทั้งเรื่อง ดูเหมือนนักวิผู้แปลและเรียบเรียง *สามก๊ก* ตั้งใจให้โจจูเป็นคู่ปรับและ ส่องสอนพฤติกรรมอันมักใหญ่ใฝ่สูงของโจโฉ ดังจะเห็นได้ว่ายิ่งโจโฉเร่งให้ทหารตามจับ ตัวโจจูมาลงโทษ โจจูก็ยิ่งแสดงเล่ห์กระเท่ห์ต่าง ๆ หลอกล่อโจโฉให้รู้สึกพิศวงทุกครั้ง ดังที่ว่า

โจโฉเห็นรูปคนทั้งนั้นเหมือนรูปโจจู โจโฉก็คุมทหารออกมานอกเมือง ให้เอาคนทั้งหลายร้อยมามัดเข้า ให้เอาโลหิตสุกรแลสัตว์ทั้งหลายมารดสาคนโทษ หวังจะให้มนตร์นั้นเสื่อม แล้วให้ทหารตัดศีรษะคนทั้งสามร้อยเศษเสียสิ้น คนทั้งนั้นก็นั่งอยู่แต่ตัวเปล่าหาศีรษะมิได้ แลโลหิตนั้นกระเด็นขึ้นไปบนอากาศ กลายเป็นคนขึ้นกระเรียนประมาณสามร้อยเศษ คนนั้นก็บินร่อนอยู่ คนซึ่งขึ้นก็ตบมือร้องเยาะเย้ยโจโฉอยู่อ้ออิง โจโฉเห็นดังนั้นก็โกรธ จึงให้ทหารเอาเกาทัณฑ์ระดมยิงขึ้นไป

ขณะนั้นบังเกิดลมพายุใหญ่พัดหนักมา หอบเอาผงคลีฟุ้งตลบมืดมัว แลรูปคนซึ่งฆ่าเสียนั้น ก็ลุกขึ้นเดินแต่ตัว หัวเอาศีรษะวิ่งเข้ามาตีโจโฉ โจโฉล้มอยู่ ขุนนางทั้งปวงเห็นก็ตกใจ เอามือปิดตาร้องกรี๊ดกราดอ้ออิงไป ครั้นพายุสงบลง ซากศพทั้งนั้นก็หายไป และโจจูก็ยังเป็นอยู่ แต่ไปจากเมืองเจียบงกัน

(พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 914)

เนื้อความข้างต้น อยู่ในตอนที่โจโฉให้ช่างเขียนวาดรูปโจจู ส่งไปยังหัวเมืองต่าง ๆ เพื่อให้คนที่พบเห็นจับตัวส่งมาให้แก่โจโฉ บรรดาหัวเมืองต่าง ๆ มีคนจับตัวคนเหมือนกับรูปเขียนรวมกันถึงสามร้อยคน จะเห็นได้ว่าวรรณคดีแห่งความพิศวงในเนื้อความที่ยกมา สร้างความฉงนให้แก่โจโฉโดยเลือกไม่ถูกว่าคนใด คือ โจจู เพราะทั้งสามร้อยคนมีรูปร่างเหมือนโจจูอย่างแยกกันไม่ออก โจโฉจึงสั่งให้ทหารคุมคนทั้งสามร้อยมัดรวมกันเข้า แล้วให้ทหารราดเลือดสุกรเพื่อแกล้มนตร์ให้เสื่อม เท่านั้นยังไม่พอ โจโฉสั่งให้ทหารตัดศีรษะคนทั้งสามร้อย เหตุการณ์กลับตรงข้าม เพราะแทนที่คนเหมือนโจจูจะสิ้นใจ โลหิตไหลนอง ทว่าโลหิตกระเด็นกลายเป็นคนขึ้นกระเรียนหัวเราะเยาะโจโฉ ที่สร้างความพิศวงให้แก่โจโฉกับขุนนางทั้งปวง บังเกิดความตระหนกตกใจตามมาก็คือ เกิดพายุแล้วคนทั้งสามร้อยที่ถูกประหารลุกขึ้นเดินหัวศีรษะเข้ามาทำร้ายโจโฉ จนพายุสงบลงซากศพทั้งหมดจึงหายไป

4) รสความน่าสงสาร ถึงแม้ตัวละครผู้วิเศษจะมีฤทธิ์มาก มีผู้คนยกย่อง แต่ในบางสถานการณ์ความเป็นผู้วิเศษ ก็ไม่ได้ส่งเสริมให้ชีวิตมีความสุขหรือ

ความปลอดภัย ดังจะเห็นได้จากอิกเกียด แม้ไม่ได้เป็นคู่กริกับขุนเช็ก แต่ถูกขุนเช็ก
อิจฉาริษาแล้วเคียดแค้นจึงจะทำร้ายอย่างไม่ลดละ จะเห็นได้ว่าความไม่พอใจนี้
เกิดขึ้นกับขุนเช็กฝ่ายเดียว โดยเห็นว่า อิกเกียด คือพวกเดียวกับกบฏโจรโพกผ้าเหลือง
ดังที่ว่า “ตัวมึงนี้ก็พวกเดียวกันกับเตียวก๊ก แม้ไม่ฆ่ามึงเสียมึงจะมีใจกำเริบคิดร้าย
ต่อกู” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 396) อิกเกียดจึงถูกขุนเช็กลงโทษโดยที่
ไม่มีใครช่วยเหลือให้รอดจากภัยอันตรายนี้ได้ ดังเนื้อความที่ว่า

ขณะนั้นขุนเช็กจึงให้ทหารทั้งปวง ขนเอาฟันแลฟางมาล่าดับไว้ใต้โรงพิธี
ถ้าฟันเทียนแล้วฝนไม่ตกก็ให้จุดเพลิงเผาอิกเกียดเสียให้ถึงแก่ความตาย ครั้นเวลาเทียน
ก็เกิดลมพายุใหญ่มีดมัวไปทั้งอากาศ ขุนเช็กเห็นฝนไม่ตกจึงว่าอิกเกียดเป็นคนโกหก
รับว่าจะทำได้ บัดนี้ฝนไม่ตกจึงให้ทหารขึ้นไปเอาตัวอิกเกียดลงมามัดไว้บนกองฟืน
แล้วให้จุดเพลิงเผาอิกเกียดขึ้น พอเพลิงซุ่มขึ้นเสียงฟ้าร้องสนั่น ฝนตกหาใหญ่่น้ำท่วม
แผ่นดินประมาณสองศอกเศษเพลิงนั้นก็ดับไปสิ้น อิกเกียดจึงร้องว่าให้ฝนหยุดเกิด
ฝนนั้นก็หายทันที ขุนนางแลราษฎรทั้งปวงเห็นว่าอิกเกียดนั้นทำการศักดิ์สิทธิ์ จึงพากัน
พูนน้ำเข้าไปมิได้รังเกียจด้วยโคลนแลตม แก้มัดอิกเกียดออกแล้วอุ้มเอาตัวออกมา
ต่างคนต่างคำนับ อิกเกียด

ขุนเช็กเห็นดังนั้นก็มิใช่อิฉาว่าขุนนางแลชาวเมืองรักอิกเกียดเป็นอันมาก
ขุนเช็กจึงร้องว่าซึ่งฝนตกลงมานั้นเพราะอำนาจเทพดา อิกเกียดเป็นคนโกหกพลอยผสม
ว่าเรียกฝนได้ เหตุใดคนทั้งปวงจึงนับถือว่าอิกเกียดมีความรู้ศักดิ์สิทธิ์ แล้วขุนเช็กก็
ชักกระบี่สั่งให้ทหารเร่งเอาไปฆ่าเสีย ขุนนางทั้งปวงเห็นดังนั้นก็ตกใจจึงพากันเข้าไปขอ
แกขุนเช็ก ขุนเช็กได้ฟังดังนั้นก็โกรธแล้วว่า คนทั้งปวงนับถือจะขอชีวิตอิกเกียดไว้นั้น
หวังจะคบคิดกันทำร้ายแก่เราหรือ ขุนนางทั้งปวงมิได้ตอบประการใด ฝ่ายทหารขุนเช็ก
ก็เข้าจับเอาตัวอิกเกียดไปฆ่าเสีย ขุนเช็กจึงให้เอาศพอิกเกียดไปประจานไว้ที่หนทางสามแพร่ง
อย่าให้ผู้ใดดูเยี่ยงอย่างสืบไป

(พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 398)

ตัวอย่างที่ยกมานี้ จะเห็นได้ถึงรสความน่าสงสารที่เกิดแก่อิเกียด ความโหดร้ายทารุณที่ขุนเช็กกระทำต่อผู้วิเศษ เจ้าอารมณ์ผู้ติดตามเรื่องราวอิกิเียดให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกน่าเห็นใจ สงสาร และภาวนาเอาใจช่วยให้ตัวละครผู้วิเศษรอดพ้นจากการถูกทรมาน จากเนื้อเรื่องประชาชนทั้งหลายที่นับถืออิกิเียดติดตามเผ่าดูการประกอบพิธีกรรม เมื่อรู้ว่าอิกิเียดเรียกพายุฝนตามอำนาจอันศักดิ์สิทธิ์ได้ ก็รำร่ำพากันลุยโคลนเลนอุ้มเอาตัวอิกิเียดออกมาจากกองเพลิง ขุนเช็กเห็นดังนั้นก็ยิ่งริษยาเพิ่มขึ้น พร้อมกลับปักใจมั่นว่าอิกิเียดเป็นผู้หลอกลวง โดยส่งกระบี่ให้ทหารฆ่าเสียให้ตาย เมื่อฆ่าให้ตายแล้วก็นำศพไปประจาน จุดจบในชีวิตของตัวละครผู้วิเศษจึงสร้างอารมณ์สะเทือนใจในโชคชะตาที่น่าสงสารและเห็นใจยิ่ง

4.3.3 บทบาทสำคัญต่อการสื่อคติสอนใจ

เจ้าพระยาพระคลัง (หน) และคณะผู้แปลเรียบเรียง สามก๊ก ไม่ใช่มีพรสวรรค์ในการสร้างบทบาทตัวละครผู้วิเศษให้มีผลต่อการดำเนินเรื่อง และสร้างคุณค่าทางวรรณศิลป์เท่านั้น แต่การสร้างตัวละครยังสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายการแปลแต่งสามก๊ก เพื่อให้เข้ากับบริบทสังคมช่วงเวลานั้น ดังจะเห็นว่าสามก๊ก เป็นหนังสือบำรุงสติปัญญาข้าราชการบริพาร นักการสงคราม และผู้รู้อักษรศาสตร์ให้ตระหนักถึงการยึดมั่นคุณธรรม สอดคล้องกับที่กรรณิการ์ สารตปรง ได้ศึกษา สามก๊ก โดยกล่าวถึงการสื่อความหมายทางการเมืองของชนชั้นนำสมัยรัชกาลที่ 1 ซึ่งให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของผู้มีสติปัญญาและพฤติกรรมอันน่ายกย่องทั้งความกล้าหาญ ซื่อสัตย์ และแสดงความจงรักภักดีต่อผู้นำ (กรรณิการ์ สารตปรง, 2541, น. 398) นับนี้ ตัวละครผู้วิเศษจึงมีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสารคติสอนใจ ให้แง่คิด หรือแนะให้ผู้รับสารครุ่นคิดถึงพฤติกรรมของตัวละครด้วย

ในหัวข้อ 4.3.3 ผู้วิจัยจะแบ่งประเด็นเป็น 5 หัวข้อ ได้แก่ 1) การยึดมั่นในคุณธรรม ซื่อสัตย์ ไม่คิดร้ายต่อแผ่นดิน 2) การช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่คิดร้าย จะได้รับผลดีเสมอ 3) การยึดมั่นในอารมณ์โกรธโดยปราศจากปัญญาไตร่ตรอง ย่อมพบ

ความวิบัติ 4) การใช้คาถาอาคม หากตั้งอยู่บนความประมาท ย่อมพบจุดจบถึงแก่ชีวิต 5) ความเป็นผู้วิเศษไม่ใช่คุณค่าที่แท้จริงในชีวิต ดังนี้

1) การยึดมั่นในคุณธรรม ซื่อสัตย์ ไม่คิดร้ายต่อแผ่นดิน ดังที่คนแก่ผิวหน้าเหมือนทารก ได้กล่าวย้ากับเตียวก๊กว่าเมื่อศึกษาดำราไทแผงเยาสุด แล้วนำไปช่วยเหลือประชาชนทั้งปวงจนอยู่เย็นเป็นสุขแล้ว ให้ตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรมไม่คิดร้ายต่อแผ่นดิน ดังที่ว่า “ถ้าตัวคิดร้ายมีชื่อตรงต่อแผ่นดิน ภัยอันตรายจะถึงตัว” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 5) ตัวละครผู้วิเศษจึงเป็นกระบอกเสียงของผู้แต่งสื่อถึงคุณธรรมความประพฤติที่ดีงาม ถ้าบุคคลผู้นั้นไม่ตั้งอยู่ในหลักคุณธรรม คิดไม่ซื่อต่อแผ่นดิน ย่อมพบภัยอันตรายได้ จะเห็นได้ว่าคำกล่าวของคนแก่ผิวหน้าเหมือนทารกเป็นความจริงในเวลาต่อมา เพราะเตียวก๊กเมื่อมีความสามารถใช้วิชาจนผู้คนยกย่องสั่งสมพลังไพร่พล ก็คิดไม่ซื่อต่อแผ่นดินพระเจ้าเลนเต้ พยายามจะโค่นล้มราชบัลลังก์ คิดคดทรยศแล้วหว่านล้อมผู้คนให้ตั้งตนเป็นกองโจรจำนวนมาก ซึ่งท้ายที่สุดก็พบจุดจบน่าเวทนา เพราะเตียวก๊กถูกฮองฮูส่งสังหารแล้วนำศพผู้คิดคดทรยศนี้ถวายให้พระเจ้าเลนเต้ทอดพระเนตร

ตัวละครผู้วิเศษที่ชี้ให้เห็นถึงคุณธรรมในการตอบแทนคุณแผ่นดินเป็นสิ่งที่น่ายกย่องก็คือเทพารักษ์ม้าอ้วน บทบาทของตัวละครผู้วิเศษตัวนี้ปรากฏในช่วงที่ขงเบ้งเข้าไปเฝ้าพรพศาลม้าอ้วน ซึ่งเป็นอดีตทหารของพระเจ้าฮันเบ้งเต้ ขงเบ้งได้กล่าววิงวอนให้เทพารักษ์ม้าอ้วนช่วยเหลือ เพื่อเห็นถึงความสัตย์ซื่อที่ตนตอบแทนคุณแผ่นดิน “ตัวข้าพเจ้านี้ถือความสัตย์ ตั้งใจจะทำนุบำรุงเชื้อพระวงศ์พระเจ้าฮันเบ้งเต้... ท่านจงเมตตาข้าพเจ้าคิดถึงคุณพระเจ้าฮันเบ้งเต้ เชิญช่วยแนะนำให้สดีข้าพเจ้าด้วย” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 1154) ทันทีที่ขงเบ้งกล่าวจบ เทพารักษ์ม้าอ้วนก็ปรากฏกายเป็นชายชราเดินมาหาขงเบ้งและกล่าวว่ายกย่องความซื่อสัตย์ที่ขงเบ้งมีต่ออาณาจักรราชราษฎร และช่วยเหลือขงเบ้งให้ทหารปลอดภัยจากอันตรายขณะที่กินน้ำในลำธาร

2) การช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่คิดร้าย จะได้รับผลดีเสมอ เช่น บิติกเป็นผู้มีใจอารีต่อนางในเมืองบน บิติกยอมเสียสละความสบายเพื่อให้นางฟ้าจำแลงขึ้นนั่งบนเกวียน แต่ตนเองยอมเดินเท้า จนนางฟ้าต้องเอ่ยปากว่า “ข้าพเจ้าเป็นคนโดยสารถจะนั่งไปบนเกวียน จะให้ท่านเดินไปนั้นไม่ควร” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 133) ขณะที่นั่งอยู่บนเกวียนด้วยกันนั้น “จะได้แลดูแลคิดผูกพันรักใคร่หญิงนั้นหามิได้” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 133) จะเห็นได้ว่าการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์เพียงเล็กน้อยอย่างที่ยกมาทำนี้ ทำให้นางในเมืองบนประทับใจมาก นางจึงเฉลยสาเหตุที่มาดักروبบิติก จากเหตุร้ายที่นางจะวางเพลิงที่อาศัยของบิติกตามคำสั่งของเทวดา นางฟ้าก็บอกให้บิติกระวังภัย การสื่อคติสอนใจผ่านบทบาทของตัวละครผู้วิเศษจึงทำให้เราเห็นว่าการช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่คิดร้าย ช่วยเหลือด้วยจิตใจบริสุทธิ์ไม่หวังผล จะได้รับผลตอบแทนที่ดีเสมอ

3) การยึดมั่นในอารมณ์โกรธโดยปราศจากปัญญาไตร่ตรอง ย่อมพบความวิบัติ เช่น ใจโหดสั่งให้ตัดต้นไม้สาละที่มีเทพารักษ์สิงอยู่ โดยไม่ได้ใช้สติปัญญาไตร่ตรองถึงผลได้ผลเสีย กลับใช้อารมณ์ความรู้สึกยึดตนเองเป็นใหญ่ ดังที่ใจโหดกล่าวกับผู้เฒ่าที่ไม่เห็นด้วยให้ตัดต้นไม้ใหญ่ “กูได้เป็นใหญ่ในเมืองนี้กว่าสี่สิบปีแล้วบรรดาราษฎรแลเทพารักษ์ซึ่งอยู่ในแคว้นแคว้นแดนเมืองนี้ก็อาศัยพึ่งบุญเราสิ้นเราจะเอาไม้ต้นนี้เทพารักษ์จะไม่ให้เราหรือว่าไร” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 1025) ถึงแม้ว่าความวิบัติของใจโหดจะเกิดจากปัจจัยหลายอย่าง แต่ก็เห็นว่าการตัดต้นไม้ที่มีวิญญาณสถิต หรือทำให้เทพารักษ์ที่ต้นสาละอาฆาตพยาบาท เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้อารมณ์ของใจโหดปั่นเฟือน เดียวดีเดียวร้าย อันเป็นสาเหตุให้ใจโหดพบความวิบัติ เจ็บป่วยปวดศีรษะอย่างหนัก รักษาไม่หาย อาการทรุดลงเรื่อย ๆ จนถึงแก่ความตาย ตัวละครผู้วิเศษที่เป็นเทพารักษ์ที่ต้นสาละจึงมีอำนาจบันดาลฤทธิ์ให้ใจโหดขาดกลัว ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพภายในจนเจ็บป่วยเยียวยาไม่ได้

4) การใช้คาถาอาคม หากตั้งอยู่บนความประมาท ย่อมพบจุดจบถึงแก่ชีวิต ดังจะเห็นได้จากเตียวโป๊ ในเหตุการณ์ที่จูฮี้เป็นทัพหลวงพร้อมด้วยเล่าปี่ กวนอู และเตียวหุยเป็นทัพหน้าคุมทหารมาปราบกองโจรโพกผ้าเหลือง เล่าปี่นำทหารเข้าไล่ตีกองโจร แล้วเตียวโป๊ใช้คาถาอาคมบันดาลให้เกิดลมพายุฝนตกหนัก มีคนจำนวนมากถือน้ำอาวูลงมาจากอากาศ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้เล่าปี่ตกใจ แต่จูฮี้รู้ทันวิธีการรบของเตียวโป๊ จึงสั่งให้ทหารนำสิ่งโสโครก คือ โลหิตสุกรสุนัขไปซ่อนบนภูเขา เพื่อให้ทหารบนภูเขาทั้งสองข้างอยู่ระหว่างทางที่จะรบกัน สาดสิ่งโสโครกใส่ทหารที่สร้างขึ้นมาจากคาถาอาคม ฝ่ายเตียวโป๊ก็รีบรุดไล่ทหารหลวงโดยใช้คาถาอาคมโจมตี “จึงเสกคาถาเป็นเมฆมืดฟ้าร้องลมพัดหนักฝนตก เป็นคนขี่ม้าถือน้ำอาวูลงมาจากอากาศเป็นอันมาก” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 15) โดยที่เตียวโป๊ไม่ได้คาดการณ์เลยว่าศัตรูเตรียมพร้อมแก้กลยุทธ์ของตน เพราะเมื่อทหารทางฝ่ายกวนอูและเตียวหุยสาดสิ่งโสโครกถูกกองโจร และคนขี่ม้าที่ลงมาจากอากาศกลายเป็นกระดาด ม้ากลายเป็นมดหญ้า พายุฝนหายไป คาถาอาคมเสื่อมลงอย่างรวดเร็ว เตียวโป๊จึงต้องหลบหนีกองทัพของเล่าปี่เข้ามายังเมืองเยี่ยงเซีย ซึ่งต่อมากองทัพของเตียวโป๊ก็แตกพ่ายสูญเสียชีวิตอันน่าใจหายโดยปริยาย

5) ความเป็นผู้วิเศษไม่ใช่คุณค่าที่แท้จริงในชีวิต คติสอนใจอย่างหนึ่งที่ได้เห็นได้จากการศึกษาตัวละครผู้วิเศษ ก็คือ ความเป็นผู้วิเศษไม่ใช่คุณค่าที่แท้จริงในชีวิต ตัวละครผู้วิเศษหลายตัวต่างพบจุดจบชวนเวทนา โดยเฉพาะตัวละครที่ไม่ได้อยู่บนครรลองคุณธรรม แม้ตอนต้นชีวิตมีความรุ่งเรือง แต่ตอนท้ายหนีชะตากรรมที่ถึงแก่ชีวิตไม่ได้ ดังจะเห็นได้จากเตียวก๊ก เตียวโป๊ บกลกได้อ๋อง และลุดตัดกุด อย่างไรก็ตามดูเหมือนว่ากวนล่อเป็นตัวอย่างอันดีที่ชี้ให้เห็นว่าคุณค่าของชีวิตที่มากกว่าการเป็นผู้วิเศษคืออะไร กวนล่อไม่ได้คุยโวโอ้อวดหรือคิดว่าความสามารถรอบรู้เหนือผู้อื่นในการพิเคราะห์ทายทัก รวมทั้งทราบความเป็นความตายของชีวิตมนุษย์จะเป็นสิ่งที่มีอำนาจเหนือกว่าสวรรค์ พอกวนล่อช่วยเหลือให้เตียวหงันต่อรองอายุกับเทวดาสองตน

ได้แล้ว กวณลอก็กลัวความตายไม่ได้เรียนรู้อีก และเมื่อจิตใจให้คนไปตามตัว กวณลอมาพบ โดยยกย่องความสามารถและจะแต่งตั้งให้เป็นโอรสหลวง กวณลอไม่ได้นึกถึงความมีชื่อเสียงและลาภยศอันน่าสรรเสริญดังที่กล่าวว่า “ข้าพเจ้านี้บุญน้อยนัก ควรแต่เที่ยวอยู่ในถ้ำธารแลป่าเขา บำราบได้แต่ปีศาจลัทธิหมดป่า อันจะอยู่ในเมืองหลวง บังคับผู้คนนั้นไม่ได้” (พระคลัง (หน), เจ้าพระยา, 2551, น. 918) กวณลอจึงเป็นตัวละคร ผู้วิเศษที่มีปรัชญาการดำเนินชีวิตเรียบง่าย สมถะ ใช้ชีวิตกลมกลืนไปกับธรรมชาติ และเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์อย่างลึกซึ้ง

อาจกล่าวได้ว่า บทบาทสำคัญของตัวละครผู้วิเศษสะท้อนคติเตือนใจ ดังกล่าว ทำให้เห็นได้ว่าตัวละครไม่ได้มีพฤติกรรมและบทบาทชวนติดตามและเร้าให้เกิดอรรถรสทางวรรณศิลป์เท่านั้น แต่ตัวละครยังสะท้อนคติสอนใจหลายแง่มุม บำรุงสติปัญญาผู้รับสาร ทำให้สามารถเลือก รับ และปรับประยุกต์แง่คิดสอนใจไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ด้วย

5. สรุปผลการศึกษา

เจ้าพระยาพระคลัง (หน) และคณะได้รังสรรค์วรรณคดีเรื่องสามก๊ก โดยนำเสนอตัวละครผู้วิเศษอย่างมีสีสัน มีความสมจริง บทเจรจาของตัวละครถ่ายทอดปรัชญาการดำเนินชีวิต เป็นคติสอนใจที่คมคาย จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวละครผู้วิเศษสามารถจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มตัวละครผู้วิเศษที่เป็นมนุษย์ 2. กลุ่มตัวละครผู้วิเศษที่ไม่ใช่มนุษย์ และ 3. กลุ่มตัวละครผู้วิเศษที่เป็นมนุษย์ และเมื่อตายไปได้เกิดเป็นอสุรกายมีฤทธิ์ การปรากฏบทบาทตัวละครผู้วิเศษในแต่ละครั้ง ก็ชวนให้ผู้อ่านติดตามตัวละครโดยจดจำลักษณะเด่นด้านรูปลักษณ์ภายนอกของร่างกาย ลักษณะเด่นด้านการใช้วิชาความรู้ คาถาอาคม และใช้อิทธิฤทธิ์ควบคุมปรากฏการณ์ธรรมชาติได้ชั่วขณะ จนผู้อ่านยกย่องว่าเป็นผู้วิเศษ และลักษณะเด่นด้านธรรมชาติวิสัย ซึ่งกลั่น

อารมณ์ด้านลึกของตัวละคร รวมทั้งประจักษ์คุณค่าบทบาทสำคัญของตัวละครผู้วิเศษ ทั้งในการดำเนินเรื่อง การสร้างรสวรรณคดี และการสื่อคติสอนใจ

บทบาทสำคัญของตัวละครผู้วิเศษใน *สามก๊ก* ชับเน้นความเรียงประเภทยอดของนิทานให้มีอรรถรสมากขึ้น ส่งผลต่อคุณค่าวรรณศิลป์ในการดำเนินเรื่องที่ชวนให้ติดตาม ดังเห็นได้จากตัวละครผู้วิเศษมีบทบาทสร้างปมความขัดแย้ง โดยเฉพาะตัวละครกับตัวละคร เวลาตัวละครตกอยู่ในสถานการณ์คับขัน ตัวละครผู้วิเศษเข้ามาช่วยคลี่คลายสถานการณ์นั้นให้กลายเป็นดี ตัวละครผู้วิเศษยังแสดงบทบาทยั่วล้อตัวละครเอก ส่งผลต่อความเป็นไปของชีวิตตัวละครที่เกี่ยวข้องด้วย นอกจากนี้ การแสดงพฤติกรรมและบทบาทของตัวละครผู้วิเศษยังสร้างรสวรรณคดีที่หลากหลาย ทั้งรสความน่ากลัว กล้าหาญ น่าพิศวง และน่าสงสาร รสวรรณคดีเหล่านี้เข้าอารมณ์สะเทือนใจผู้อ่านให้เกิดปฏิกิริยาทางอารมณ์ร่วมด้วย ลักษณะเด่นอีกประการของบทบาทตัวละครผู้วิเศษก็คือ การสื่อคติสอนใจ ซึ่งสัมพันธ์กับจุดหมายการแปล *สามก๊ก* โดยมีนัยการเมืองแฝงอยู่ เนื่องจากคณะผู้แปลและเรียบเรียงสร้างตัวละครเพื่อให้สื่อสารแนวคิดคุณธรรม ความซื่อสัตย์ และความจงรักภักดี การที่ตัวละครผู้วิเศษถ่ายทอดสารทางปัญญาให้ผู้อ่านใคร่ครวญคติสอนใจและคิดตามก็ถือเป็นความสำเร็จของคณะผู้แปลและเรียบเรียง *สามก๊ก* อย่างน่าชื่นชม

ประเด็นที่น่าพิจารณา คือการที่กวีกล่าวถึงบทบาทของตัวละครผู้วิเศษ กระตุ้นให้ผู้รับสารเกิดคำถาม หรือเกิดความสงสัยว่าเส้นทางชีวิตของตัวละครจะดำเนินไปเช่นไร และตัวละครได้รับบทเรียนหรือสะท้อนสาระแห่งชีวิตในแง่มุมใด ดังจะเห็นได้จากเตียวจ๊ก เตียวโป๊ นางจกหยง บกลกได้อ้อง ลุดตัดกุด เป็นที่น่าติดตามว่าตัวละครเหล่านี้ใช้กลยุทธ์ คาถาอาคม และอาวุธวิเศษโจมตีตัวละครฝ่ายเล่าปี่ ขงเบ้ง ให้เพลี่ยงพล้ำอย่างไร ซึ่งทำยที่สุดแล้ว คณะกวีก็ได้ให้บทเรียนสำหรับตัวละครผู้วิเศษที่คิดไม่ซื่อ ไม่ตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรม ขาดสติปัญญาไตร่ตรองการศึกและมีความประมาทว่าย่อมพบจุดจบอย่างง่ายดาย

ขณะเดียวกัน การใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผลส่งผลเสียมากกว่าผลดี ดังจะเห็นได้จากตัวละครที่มียศถาบรรดาศักดิ์ เช่น โจโฉและซุนเช็กเกี่ยวพันโดยตรงกับตัวละครผู้วิเศษอันเกิดเป็นปมขัดแย้งตามมา กล่าวคือ โจโฉเกิดความขัดแย้งกับเทพารักษ์ที่ต้นสาละและโจจู ส่วนซุนเช็กเกิดความขัดแย้งกับอภีเจียด ทั้งโจโฉและซุนเช็กตกอยู่ในอำนาจของตัวละครผู้วิเศษ ซึ่งยั่วยุอารมณ์โกรธ จนนำมาสู่อาการหลอนทางจิตและส่งผลกระทบต่อวาระสุดท้ายในชีวิต

นอกจากนี้ การขาดสติหรือความประมาทมักเกิดขึ้นได้เสมอแก่ตัวละครผู้วิเศษที่ไม่ใช่มนุษย์ด้วย ดังจะเห็นได้จากชายชราสองคน ณ เขาลำสัน แม้เป็นเทวดาผู้วิเศษถือสมุทบัฏชีอายุขัยของมนุษย์ แต่พลาดพลั้งให้แก่เพียงหงษ์โดยใช้เล่ห์ให้เทวดายืดอายุตั้งแผนการของกวนล่อ การพลิกเหตุการณ์ทำนองเดียวกันนี้ ยังพบได้ในกรณีของนางในเมืองบน จะต่างจากชายชราสองคน ณ เขาลำสัน ตรงที่นางฟ้าเผยความลับให้แก่ปีศาจด้วยความจำยอม

ตัวละครผู้วิเศษที่ทรงคุณธรรมมีลักษณะเด่นมักเป็นผู้เฒ่า ทั้งนี้อาจเป็นภาพลักษณ์ที่ก่อสร้างความน่าเชื่อถือและบุคลิกลักษณะของตัวละครที่ผ่านกาลเวลามายาวนาน ดังเช่น คนแก่ผิวหน้าเหมือนทารก และเทพารักษ์มาอ้วน สิ่งหนึ่งที่ตัวละครผู้วิเศษถ่ายทอดสาระแห่งชีวิตอันน่าประทับใจก็คือ ความซื่อสัตย์ต่อแผ่นดิน ผดุงความยุติธรรม และช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ชั้นมิตร

กล่าวได้ว่าตัวละครผู้วิเศษในสามก๊ก มีชีวิตตึงใจผู้รับสารมาอย่างยาวนานจากอดีตจนถึงทุกวันนี้ ไม่ใช่เพราะลักษณะเด่นและบทบาทสำคัญทั้งต่อเนื้อเรื่องวรรณศิลป์และการให้สาระแง่คิดเพียงเท่านั้น แต่เพราะตัวละครผู้วิเศษสะท้อนประสบการณ์และความมีชีวิตของมนุษย์อันมีลักษณะสากลหลากหลายแง่มุม กล่าวคือ ตัวละครผู้วิเศษไม่ได้มีชีวิตยืนยงเหนือกฎธรรมชาติ ไม่ได้มีอำนาจชั่วกัลปาวสาน และไม่ได้มีอารมณ์แข็งขันต่อความทุกข์โศก ความลุ่มลึกจากการสร้างตัวละครเช่นนี้ สอดคล้องกับโครงเรื่อง สามก๊ก คือการดำเนินเหตุการณ์และความ

ขัดแย้งจากการช่วงชิงอำนาจความเป็นใหญ่ระหว่างก๊กทั้งสาม และสอดคล้องกับ
แก่นเรื่อง คือ อำนาจการเมืองการปกครองที่ไม่ได้จืดจางนิ่งนอนนิ่งเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
การอ่านวรรณคดีมรดก สามก๊ก โดยพิจารณากระบวนการสร้างสรรค์ตัวละครผู้วิเศษและ
การตีความความซับซ้อนของตัวละครดังกล่าวนี้ จึงเกิดประโยชน์ที่จะทำให้เราสัมผัส
คุณค่าพลังทางสุนทรียะ เรียนรู้โลก เรียนรู้ประสบการณ์ และเรียนรู้ภาพสะท้อนชีวิต
มนุษย์ผ่านตัวละครผู้วิเศษในผลงานประพันธ์ชั้นเลิศนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรรมธิการ สาตรปฐ. (2541). *ราชาธิราช สามก๊ก และไชยอัน: โลกทัศน์ชนชั้นนำไทย*.
มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กุสุมา รัชชมณี. (2559). *กุสุมาวรรณนา: วิจิตรประพันธ์*. ภาควิชาภาษาตะวันออก
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช. (2532). “สามก๊ก” ในวรรณคดีของข้าพเจ้า. *วารสารเอเชียตะวันออกเฉียง
ศึกษา*, 2(2), 5-11.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2547). *ตำนานหนังสือ
สามก๊ก*. ดอกหญ้า 2545.
- ถาวร สิทธิโกศล. (2549). สามก๊ก: จากวรรณคดีเอกของจีนมาเป็นวรรณคดีเอกของไทย.
วารสารจีนศึกษา, 1(1), 117-135.
- เปลื้อง ณ นคร. (2543). *ประวัติวรรณคดีไทย*. ไทยวัฒนาพานิช.
- พระคลัง (หน), เจ้าพระยา. (2551). *สามก๊ก เล่ม 1-3*. ดอกหญ้า 2545.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับพ.ศ. 2542*.
นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2557). 100 ปี วรรณคดีสโมสร. *วารสารราชบัณฑิตยสถาน*,
39(3), 317-338.
- วินิตา ดิถียนต์. (2532). มองสามก๊กจากฉบับภาษาอังกฤษ. *วารสารเอเชียตะวันออกเฉียง
ศึกษา*, 2(2), 85-93.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2562). *คำถามสำหรับชาวพุทธ
(สำรวจตัวก่อนปฏิบัติธรรม)*. โรงพิมพ์สหธรรมิก.